UUDIS 5

Jüri Ehasalu jagab mõtteid kiriklikust kõrgkoolist

UI kauaaegse toetamise eest sai ta medali.

ELU 6

Peapiiskop Viilma kirjutas toomkooli loost magistritöö

Tihe graafik nõuab aja planeerimist.

ARVAMUS 2

Muudatustest diakooniatöös kirjutab äsjaloodud sihtasutuse juht Avo Üprus

15% EELK kogudustes tehakse tema sõnul diakooniatööd.

Täna lehes +4 külge

EESTI KIRIK

www.eestikirik.ee

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku ajaleht

20. juuni 2018 Nr 28–29 (1401)

Hind 0.64 €

Ühispildil on 2017/18. õppeaasta lõpetajad ja õpetajad. TIIU PIKKUR

Lõpetas usuteaduse instituudi järjekordne lend

EELK Usuteaduse Instituudi õppeaasta lõpujumalateenistus oli 16. juunil Tallinna Piiskoplikus Toomkirikus, lõpuaktus peeti instituudis.

Pidulikul jumalateenistusel teenis neli vaimulikku: UI rektor **Ove Sander** jutlustajana ja assessor **Marko Tiitus** pealiturgi ja armulauaseadjana, kaasa teenisid usuteaduskonna dekaan prof **Randar Tasmuth** ja prof **Thomas-Andreas Põder**.

Tänati toetajaid

Toomkiriku jumalateenistusel anti heraldik **Priit Herodesele** – instituudi sümboolika kujundajale – esimesena üle UI lauavimpel. Instituudi tunnustusmedal anti mag **Ilmo Aule** ja hr **Jüri Ehasalule**. Ilmo Au on instituudis 25 aastat eesti keelt õpetanud, ta on aidanud kaasa instituudi põhikirja tegemisele ja on siseministeeriumis instituudi hea koostööpartner. Jüri Ehasalu kuulub UI Evald Saagi nimelise toetusfondi juhatusse. Ta on fondi, samuti mitmeid muid instituudi ettevõtmisi, omalt poolt toetanud. Suur tänu tunnustuse pälvinuile!

Lõpuaktusele koguneti traditsiooniliselt instituudi punasesse auditooriumi, mis, tõsi küll, aasta-aastalt suurenevat rahvahulka ei taha enam ära mahutada. Pole ka imestada – sel aastal oli rekordarv lõpetajaid – 20!

Alustati ühislauluga „Ma tean, mis mina usun“, millele järgnes usuteaduskonna dekaani prof Randar Tasmuthi aktusekõne. Dekaan märkis, et 30 aastat Eesti riigi taasiseseisvumisest on lasknud ka teoloogilisel ja kirikliku ametiga seotud koolitusel märgatavalt areneda.

Kristluse selgitamine on mitmekülgne töö, kuid muretekitav on ignorantsus n-ö uute haritlaste hulgas, kes ei tunne huvi antiigi vastu ja tõrjuvad eemale ristiusku.

„Kogu meie tegevus kulgeb endisest keerulisemas olustikus ja tänane päev kannab endas uusi ohumärke, mis meie rahva ja kultuuri kestvusele tõkkeid asetavad,“ muretses kõneleja. „Professor Rein Taagepera küsis juba ammu õigustatult, et mida arvata rahvast, kellel lapsi on arutult vähe, kes elas küll

> **Instituudis veedetud õppeaeg on väärtuslik lõik elulõngas, meie väekas vöökiri.**

omal ajal musta katku üle ja punase kah, aga kellele vabadus ja heaolu üle jõu käivad.“

Tasmuth märkis, et on kahju, kuidas pideva hariduskorralduse vooluvees kaotab haridus oma süvamõõdet, nii et kerkib esile poliitiline kitsarinnalisus, kus klassikalise *universitas*'e idee kõrgkoolist välja pestakse.

Teadmise ja uskumise osaduskond

Kõneleja rõhutas emakeelse kõrghariduse kättesaadavuse vajalikkust ja vaimuaristokraatia taastamist. Me vajame õppekeskkonda, kuhu saab tulla tagasi vaimuaristokraatia sära.

Dekaan ütles, et kuigi süda valutab maailma ja rahva pärast, see ka juubeldab, sest kakskümmend teekaaslast on oma õpingud lõpuni viinud ja paljud neist on seda teinud kiitusega.

„Meie instituut on teadmise ja tundmise, oskamise ja uskumise ning veendumuse jagamise osaduskond. Siin ei ole oluline olla vaid üks etapp tööturule sisenemiseks, vaid instituudis veedetud õppeaeg on väärtuslik lõik elulõngas, meie väekas vöökiri.“

Diplomid andsid lõpetajatele üle rektor Ove Sander ja Randar Tasmuth. Kirikumuusika osakonna tunnistused andis üle osakonna juhataja **Kristel Aer**.

Tervituskõnedega esinesid EELK haridusassessor Marko Tiitus, Tartu Ülikooli usuteaduskonna juhataja **Urmas Nõmmik**, Tartu teoloogia akadeemia rektor emeeritus **Eenok Haamer** ja lõpetajate nimel **Ariel Süvari**. Aktus lõppes Eesti Vabariigi hümni laulmisega.

Ent ühe etapi lõpp on uue algus, sel puhul tsiteerigem prof Tasmuthit: „Ma soovin õnnistust oma praeguse haridustee lõpetajatele ja neile tagasi tulijatele, kes sügisel uuesti instituudi uksest sisse astuvad ja koos meiega teekonda jätkavad.“

TIIU PIKKUR

Andrea Verocchio koostöös Leonardo da Vinci ja Sandro Botticelliga, „Kristuse ristimine“, pärast 1470. Tahvelmaal, tempera, Firenze, Uffizi galerii

Ristija Johannese sündimise püha – 24. juuni

Aastaringis on mõned verstapostid, mil me paneme tähele loodu toimimist. Suvine pööripäev ja põhjamaine valguskülluse. Ristija Johannese sünnipäev, jaanipäev. Selle päevaga on seotud palju erinevaid tavasid ja tegevusi. Paljudes surnuaedades kogunetakse püha pühitsema, mõeldakse lähedastele, ollakse koos perede ja sugulastega.

Ristija Johannese juurdegi tulevad inimesed. Kuulama ja kuulma. Johannes ristib kuuljad. Tema kuulutuse sisuks on kutse tagasipöördumisele Jumala juurde. Meeleparandus. Mida me peame tegema? Loobuge jumalatust elust! Kuuljad astusid Jordani vette ja ristiti. Meeleparandus! Jumala poole pöördujad, need, kes taipasid, et senisele elule tuleb selg pöörata ja vaadata Jumala poole. Oma tegevuse alguses tuleb Jeesuski Johannese juurde, et Temagi saaks ristitud. Jeesus tunnistab, et naisest sündinute seast on Johannes suurim. Tema teab!

Johannes on Kristuse eelkäija, Jumala Poja teevalmistaja. Jumala salasus on inimesele ehk liig keerukas taibata. Aga siiski ainus võimalus inimeseks olemises. Maisel on ju ajutine tähendus. Jumala sulase tee pole kerge ega auline.

Johannes on kauaoodatud poeg preester Sakariase ja Elisabethi peres. Tema sünd on eriline, tema elu samuti. Jumalariigile pühendatud elu. Vanemate palved ja õpetus. Johannese julgus ja meelekindlus astuda vastuvoolu, loobudes maise heaolu taotlemisest, elu mugavusest. Kui Jumal tegutseb, on kõik viimse detailini paigas. Johannes ei tule vagadust arendama, ta ei suuna inimesi elukorraldust arendama. Ta kutsub – olge valmis, taevariik on lähedal!

Inimene oma loomistäiuses kasutab erinevaid meeli, et maailma taibata. Me kasutame oma mõistust, suudame omandada teadmisi ja neid analüüsida. Suudame mõjutada oma lähedasi ja kujundada oma elu. Teatud piirini. Inimlike võimeteni. Isegi pisut üle. Vahel suudame unistada ja sageli väsime.

Eluga toimetulemise vägi tuleb Jumalalt. Eluvägi saab ulatuda inimese olemise sügavusse Looja, Lunastaja ja Pühitseja pidevas toimes. Jumal tegutseb maailmas ja vahel teeb seda inimeste kaudu ning ikka ja ainult inimese pärast. Elusama elu pärast.

MARGIT LAIL

Ristija Johannese tunnistus: Tema peab kasvama, aga mina pean kahanema! (Jh 3:30)

Tänasest ja homsest diakooniast

Täna mõtlen vajadusest tõlkida ja tõlgendada diakooniat, mis jääb raskesti mõistetavaks võõrsõnaks enamikule eestlastest, muutub aga arusaadavaks tegude keeles. Diakoonia on tegu.

Räägitakse loomulikust diakooniast, otsekui oleks olemas ka mitteloomulik või üleloomulik diakoonia. Muidugi on usupraktika selles, kui ristiinimesed toetavad üksteist, aitavad, on üksteise kõrval. See ei ole töövorm, see on elu. Kui kristlasteks saanud juudid enam loomuliku eluga toime ei tulnud, algas professionaliseerumine, mille tulemusena sündis diakooniatöö kui üha enam organiseeruv töövorm. Organiseerumise areng on olnud struktureerimises ja ka institutsionaliseerimises. Hospidalid, hooldekodud, vanglad on selle tunnused. Diakoonia peab oma algse elulise olemuse säilitama kristlikes ja ilmalikes asutustes ning väljapoole neid jäävas kogukonnas ja koguduses – eri vormides ja eri metoodikatega, aga ikka uuesti usust ja teadmisest, hoolivusest ja armastusest sündides.

Diakoonia on ka kogukonna ühiselu toetamine ja ühiste algatuste esilekutsumine, koos elamine. Eesmärk on üheskoos teha elu paremaks just selles piirkonnas, kus on meie kogukond või kirik. Me teeme seda rõõmsalt koos, pakkudes lahendusi, vastates vajadustele ja lõpuks ka tähistades seda, et see on meil õnnestunud – ja õnnestub kindlasti, kui me seda kirglikult ja pühendunult tahame.

Taoliste arengute toetamiseks, mudelite loomiseks ja arendamiseks on olemas diakooniatalitus ning äsjaloodud Diakoonia- ja Ühiskonnatöö Sihtasutus kui eelmise funktsioon, mille jaoks pole vaja täiendavaid rahalisi vahendeid, sest need teenib sihtasutus oma tööga. Nõnda on täidetud EELK arengukavades juba kümmekond aastat seisnud eesmärk: iseseisva diakoonilise allasutuse taastamine. Täidetud on ka teised toona võetud eesmärgid nagu diakooniliste teenuste väljatöötamine, pakkumine ja elluviimine koostöös avaliku sektoriga. Saame keskenduda teenuste kvaliteedile, töötegijate ja sihtgruppide elukvaliteedile ning rahulolule. Pakume teenuseid perekondadele, sealhulgas raske ja sügava puudega lastele ning nende vanematele, intellektipuudega inimestele, vanglast vabanenutele ja teistele riskirühmadele. Diakooniline mõtlemine ja praktika on alati keskendunud kõige enam haavatavatele sihtgruppidele ja nii peab see ka jääma.

Meie tegevuse rahaline maht on nende aastate jooksul mitmekordistunud ja töötajate arv samuti. Meie palgalehel on lapsehoidjaid ja tugiisikuid kindlasti üle poolesaja ja küsimus EELK arengukava koostamise kontekstis on, kas lähiajal tulla välja veel mõne uue teenusega või pigem püüda nendes valdkondades, kus me praegu oleme aktiivsed, teha asju paremini. Meie võimekus on suurem, kui teeme õigeid asju koos. Seda nii EELK kui ka teiste koguduste ja hea tahte ühendustega. Diakoonia oikumeeniline mõõde on ülioluline.

Tähtis on ka kaasarääkimine ühiskonnale olulistel teemadel, sotsiaalsete valupunktide leidmine ja lahenduste pakkumine ehk kiriku ühiskonnatöö, mida on nimetatud ka prohvetlikuks diakooniaks. Kui mõelda kas või asjaolule, et haiglate hingehoid on meil täiesti marginaalne nähtus ja enamik haiglajuhte ei kujuta enesele ette vajadust selle ametikoha ega tegevuse järele, siis on iseenesestmõistetav, et hoiame jätkuvalt teemat haiglate, vanadekodude ning teiste hooldus-, ravi- ja haridusasutuste kaplanitest ja hingehoidjatest. Varasematel aastatel on välja töötatud ja Kutsekoja poolt kinnitatud nimetatud kutsete standardid ning valdkonna kvalifitseerunud ja riikliku tunnustuse pälvinud töötegijad on olemas. Aastate jooksul on koolitatud sadu hingehoidjaid, aga nad ei ole saanud seda tööd tegelikkuses teha.

Võib-olla tuleks minna tagasi ka selle vana mõtte juurde, et sotsiaalministeeriumis võiks olla nõunik, kelle pädevuses on haiglate ja hooldusasutuste hingehoiu ning kaplanitegevuse koordineerimine ja arendamine. Nimetatud määrus ja tööjuhend on meil koostöös sotsiaalministeeriumiga välja töötatud ning läbi arutatud juba mõne aasta eest.

Silmas tuleb pidada ka asjaolu, et vananevas ühiskonnas kasvab vajadus eakatele osutatavate teenuste ja toetuse järele. Selleks on võimalus kasutada Euroopa Liidu raha. EELK on teinud riigihanke pakkumise selleks, et osutada eakatele ja puuetega inimestele tugiisiku teenust ka vabatahtlikul alusel, nii vanglates kui haiglates kasutame ju praegu vabatahtlike abi. Oikumeeniline mudel, mida üleriigiliselt kasutada, peab olema valmis 2020. aastal. Soovime olla asjatundlikuks abiks kogudustele teenuste osutamise juures, et aidata just teie piirkonnas elavatel inimestel saavutada parem eluga toimetulek, elukvaliteet ja elu mõtestatus.

AVO ÜPRUS,
SA EELK Diakoonia-ja Ühiskonnatöö juht

Kirik keset kihelkonda

PEETER JÄRVELAID,
õigusteadlane ja ajaloolane

KRISTJAN LUHAMETS

Sõites mööda kevadsuvist Eestimaad hakkavad kihelkondade keskuste kirikute tornid eriliselt silma. Eks need ole olulised märgid aasta ringi. Kuna suvel on enam aega, siis on mahti teha peatusi ja sisse astuda kirikutesse, millest me autos mööda vuhiseme.

Meie haldussüsteemi ümbertegemine on nüüd faasis, et tehtuga harjuda. Haldusreformi on teinud valitsus nii jõu kui kavalusega, aga vahel on mul küsimus, kas ka tarkuse ja südamega. Liidan-ja-lahutan-meetod kaardi jagamisel tükkideks võib küll omada kindlaid põhjendusi, kuid küsimuseks jääb, mis on selliste jagamiste sügavam kultuuriline tähendus.

Põhiseaduse preambulis on kirjas väga oluline lause, milleks meie riik eksisteerib: et sellel maal püsiksid eestlased, et püsiks eesti keel ja kultuur. Me räägime vajadusest kultuurilise järjepidevuse järele, mis maad ja rahvast koos hoiab. Rahva kultuurilise kokkuhoidmisega on keeruline lugu. Lihtne on köidikuid purustada, kuid väga kallis ja peaaegu võimatu neid tugevaid kultuurilisi sidemeid taastada. Aga kultuurilisi sidemeid, mille hulka kuulub ka tugev piirkondlik identiteet, ei saa kuidagi kunstlikult või käsu korras luua. Need sidemed tuginevad ajaloole ja rahva harjumustele.

Seoses maakondade ja valdade senise tähenduse olulise vähenemisega on tekkinud vajadus paremini mõtestada kihelkondliku identiteedi tähendust. Meie ajaloos mõistetakse kihelkondi mitmes tähenduses: olid muinaskihelkonnad, olid kirikukihelkonnad ja on kihelkonnad 21. sajandi ähmases tähenduses.

Praegune kihelkondade seis veidi nukras vormis on kokku võetud nii: „Tänapäeval on kihelkonna mõiste muutunud Eestis pelgalt ajaloolis-kultuuriliseks mõisteks. Näiteks eesti keele murrakud, rahvaluule ja rahvarõivad jagunevad kihelkonniti, kuna palju kirikukihelkondi moodustati ajalooliste kihelkondade aladele. Samuti on mõistlik Eesti aladel kihelkondade järgi liigitada mõisaid jt ajaloolisi objekte. Nii on kujunenud olukord, kus üks ajalooline kihelkond on tükeldatud mitme valla või isegi mitme maakonna vahel.“

Kui võtta välja Eestimaa kaart nii, et proovida arvutisse üksteise peale panna praegune Eesti halduskaart, kuhu projitseerida nii muinaskihelkonnad kui kirikukihelkondade piirid ja kaardile kanda tänaseks säilinud kihelkondade kirikud, siis, uskuge mind, kandes meie maakaardile kihelkonnakirikud, saame hoopis selgema visuaalse pildi meie maast.

Kihelkondlikul identiteedil võib Eesti tulevikuarengute jaoks väga oluline tähendus saada ja siin ei saa kirik(ud) jääda kõrvalseisjaks. Kirik teeb oma tööd iga päev, aga kui seda piirkondliku identiteedi tugevdamist võtta riikliku ja rahva jaoks eksistentsiaalse ülesandena, siis on kõigil osapooltel selles ülesandes oluline osa.

Kihelkondade puhul oleks üheks identiteedi kandjaks kindlasti kirikud, mis on meil olemas. Kirikus on toimunud oluline põlvkondade vahetus ja pärast 1991. a on tulnud kirikusse teenima palju haritud noori inimesi. Seega, haritusest ja energiast pole puudus, et võtta enda õlule ka suuremaid ülesandeid. Kihelkondliku identiteedi kasvus ja tugevdamises võiks kirikul olla praegu täita väga oluline roll. Kihelkondade puhul on kõige kindlamad maamärgid kui kultuurimärgid just kihelkonnakirikud.

Kui me suudame kihelkonnakirikud muuta piirkonna elanike kogunemiskohaks, kus arutatakse piirkonna eluliselt vajalikke küsimusi, siis on uus ajastu alanud ka kirikute jaoks. Olen seda oma silmaga näinud Saksamaal Baierimaal Regensburgis, kus eestlasest kirikuõpetaja käe all ehitati sellist kirikut üles üle kolmekümne aasta ja sellel tööl oli seal edu. Miks ei võiks sellel tööl olla edu meil koduski? Kuid vajalik on väike muutus meie suhtumises kirikusse.

Kunagi küsisin Regensburgi kirikuõpetajalt, kuidas saab kirik täita korraga kahte ülesannet, olla kogukonnamaja ja samal ajal pühakoda. Vastus oli lihtne: kogukonnamaja omandab pühakoja ülesanded hetkest, kui kogudus koguneb palvusele. Siis on see koht neile, kes tulnud palvusele. Muul ajal, kui ei toimu vahetult kirikuga seotud toiminguid, on see kogu selle piirkonna elanike maja, kus käiakse oma piirkonna asju arutamas.

Me pole nii rikkad, et ehitada juurde ka kihelkonnamaju. Aga kirikud on meil olemas ja kui inimesed on harjunud nende järgi oma liikumist sättima, siis andes kihelkonnakirikutele laiema ülesande, suudame oma elu arukalt edasi viia. Kui leiame arhiividest tõendeid, et mõni vana kihelkonnakirik on ehitatud vanale hiiekohale, tasub sellestki kohalikele inimestele alati rääkida. Selline avatus toob enam inimesi kokku ja see on meie edasikestmise üks võti.

Rahvareformist

TOOMAS JÜRGENSTEIN,
kolumnist

Luterlastele on reformimine tähtis sõna. Seda nii ajaloos tagasi reformatsiooni poole vaadates kui täna olulise põhimõttena – *ecclesia semper reformanda* – kirik peab pidevalt uuenema. Loomulikult tähendab tsiteeritud põhimõte, et selles protsessis uueneb ka inimene.

5. juunil arutati riigikogus riigireformi küsimusi, kuidas teha meie riiki paremaks. Väga meeldejääva ja mõtlemapaneva üleskutsega esines seal professor Rein Taagepera, kes toonitas: „Et tõesti edasi liikuda, seda ei saavuta riigireformi abil, kui ei kaasne jätkuv rahvareform. Rohkem sõbralikku ja hoolivat suhtumist selle poolt, kes peeglist vastu vaatab. See on tõeline inimesekeskus. Seda on suuresti võimalik teha praeguste institutsioonide raames.“

Küllap algab rahvareform iseendast. Professor Taagepera rääkis lihtsatest asjadest, mis üle jõu käivat pingutust ei nõua. Meil on iga päev võimalik teha valikuid, olgu selleks siis hoidumine sotsiaalmeedias põhjendamatult teravast kommentaarist või mõne kohase piiblisalmi meenutamine, näiteks: „Ärge unustage külalislahkust, sest selle läbi on mõned ise seda aimamata võtnud külalistena vastu ingleid“ (Hb 13:2). Samas on kindlasti kristlastele oluline õppimine erinevatest kogemustest, mis on inimesi aidanud.

Käesoleva aasta alguses surnud rootsi ettevõtja, IKEA asutaja ja maailma jõukamate hulka kuulunud Ingvar Kamprad (1926–2018) on esitanud kümme peamist ärisoovitust ettevõtete juhtidele, mis vähemalt minu arvates sobivad igati rahvareformi ideestikku. Esitan Kampradi pakutud põhimõtetest mõned.

Töötage koos ning arendage peretunnet, kõik töötajad on tähtsad; suhelge alluvatega, ärge unustage hommikul kell kuus autojuhilt küsimast, kas ta on hommikust söönud; kompenseerige oma puudusi ning võtke tööle inimesed, kel on oskusi, mida teil ei ole; ärge uskuge neid, kes oskavad ja teavad kõike; korraldage nii, et tööl on mõnus olla; ärge unustage oma ühiskondlikku missiooni, tulevik vajab teid.

Loomulikult on igapäevases elus olulised ka eeskujud. Tulen tagasi Rein Taagepera isiku juurde, kes kirjutab sümpaatses mälestusteraamatus „Määravad hetked“ oma usulistest otsingutest, mis lõpevad luterlikus üleloomulikkuseta ateismis. Taagepera kirjutab: „Olen ametlikult edasi selle kiriku liige, millesse sündisin. Mängin kaasa jumalamängu, nii nagu paljud jumalauskujad mängivad jõuluvanamängu. Suhtun mõlemasse mängu heatahtlikult.“

Ta jätkab mõni lehekülg hiljem: „Katoliiklikke maid külastades astun ikka sisse kirikuisse ja veedan paar või paarkümmend minutit mõtiskledes. /../ Kui Tartus olen juhtunud üksi elama, siis olen korrapäraselt käinud Pauluse kirikus, kuhu tädi Valtman mind juba kolmeaastaselt kaasa võttis.“ Sõbralikkus temast erinevate maailmavaadete vastu on üks punkte, miks Rein Taagepera kõneldu nii usutavalt mõjub.

Kindlasti on kristlasel oluline enesekontrolli, õppimise ja heade eeskujude märkamise kõrval meeles pidada ristiusu keskmes olevat armastuse sõnumit. Selline eluvaade kannab endas ka Rein Taagepera poolt kirjeldatud rahvareformi vaimu.

(Rein Taagepera kõnet saab lugeda ja vaadata: http://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201806051000.)

AKTUAALNE

2018 EUROOPA KULTUURIPÄRANDI-AASTA #EuropeForCulture

Kutsume osalema üleeuroopalisel kellade helistamisel 21. septembril

Üleeuroopalise rahupäeva puhul helistatakse käesoleval Euroopa kultuuripärandiaastal 21. septembril kell 19.00–19.15 Euroopa riikides kellasid.

Rohkem kui tuhat aastat on kellamäng märkinud aega tööks, puhkuseks, palveks. Ka täna kuuleme Euroopas päevas miljoneid kellamänge. Kellamäng kirikutornides ja raekodades, surnuaedade ja mälestuspaikade kellatornides kannab edasi ühiseid väärtusi rahust. Käesoleval aastal möödub ka 100 aastat Esimese maailmasõja lõpust.

Tahame juhtida ka Eestis sellele üleeuroopalisele ettevõtmisele tähelepanu, mistõttu soovime ette teada, millised kirikud, raekojad ja muud paigad, kus saab kellasid helistada, osalevad.

Loodame võimalikult rohket osavõttu, mis muudaks selle sündmuse Eestis meeldejäävaks!

Palun kirikutel, raekodadel jms asutustel **anda teada jaanipäevaks** aadressil annela.laaneots@folklorinoukogu.ee järgnev:

- koht, kus kella helistatakse (nt Räpina kirik),
- kontaktisiku nimi ja kontakt (nimi, meiliaadress ja telefon).

Kui on lisaküsimusi, palume lahkelt märku anda aadressil annela.laaneots@folkloorinoukogu.ee või tel 557 9808. Vaata ka www.parandiaasta.ee.

ANNELA LAANEOTS,
EUROOPA KULTUURIPÄRANDIAASTA 2018 PROJEKTIJUHT EESTIS

NÄDALA RINGVAADE

Haridususust

Eestlastena oleme maalt pärit rahvas. Pea iga suguvõsa suulises pärimuses on lugu või paar, kuidas ettevõtlik esiisa, harvemini esiema, maalt linna paremat elu läks otsima. Vanemad tegid endast oleneva, et vähemalt üks lastest saaks külakooliteed linnas jätkata. Vaimuvalgus ja koolitarkus – need usuti edu pandina sillutavat teed paremasse homsesse. Tammsaare on kirjandusklassikaks kirjutanud selle higi ja vaeva, mis eesmärgi saavutamise nimel ohvriks toodi.

Kui oma lapsele enda saatusest paremat tahta on ehk üldinimlik, n-ö globaalne nähtus, siis midagi väga eestlaslikku on selles meie austuses hariduse/harituse vastu. Ega asjata kõnelda vahel isegi sellest, et eestlane on haridususku. Ehk tuleneb see kollektiivsest mälust, kus tallel esivanemate kogemus.

Kevad on käes ja koolidel lõpuaktused. Kui ei ole mõne kooliastme lõpetajat sel aastal omas peres, siis enamasti on suguvõsas või vähemalt sõpruskonnas. Seega – ikka on, kellele lilli viia ja keda õnnitleda teelahkmele jõudmisel. Ka teoloogilist haridust andvad õppeasutused teevad kokkuvõtteid ja soovivad lõpusirgele jõudnutele tuult tiibadesse. Et lend oleks kõrge ja kandev. Et nähtud vaevast oleks kasu, ka kogukonnale. Parafraseerides Lutsu, et kodumaa vajab haritud põllumeest, saab kinnitada, et Eesti vajab haritud kodanikke, ka teologe. Kes ei ajaks usku segi ebausuga. Kes ei pelgaks rääkida teaduspõhisest usust.

LIINA RAUDVASSAR

EESTI KIRIK

Ülikooli 1, 51003 Tartu **Telefonid:** 733 7790, 5743 0227
Faks: 733 7792 **E-post:** ek@eelk.ee **Koduleht:** www.eestikirik.ee

Väljaandja SA Ajaleht Eesti Kirik, registrikood 90007336, nõukogu esimees Jüri Ehasalu (juri.ehasalu@eelk.ee)
Toimetuse kolleegiumi esimees: Mihkel Kukk (mihkel.kukk@eelk.ee)
Peatoimetaja: Sirje Semm (sirje.semm@eelk.ee) **Teoloogiline konsultant:** Kaido Soom
Tegevtoimetaja: Liina Raudvassar (liina.raudvassar@eelk.ee)
Toimetaja: Rita Puidet (rita.puidet@eelk.ee)
Keeletoimetaja: Sirli Lember (sirli.lember@eelk.ee). **Reporterid:** Tiiu Pikkur, Rain Soosaar, Kätlin Liimets
Küljendaja: Salme Uustare (salme.uustare@eelk.ee)
Kodulehe administraator: Helena Semm

Praost jäi valimata

SINOD

Sinodihooaja lõpetanud Ida-Harju praostkond kiitis 31. mail Muuga Sadama Meremeeste Kodus peetud sinodikoosolekul heaks peapiiskopi pakutud kompromissi – uue praosti valimise asemel jätkab praosti kohuseid täites järgmise kevadeni õp Margus Kirja.

Lisaks tõsistele teemadele oli arutluseks ka selliseid, mis osavõtjate näole laia naeratuse tõid. Presiidiumis: peapiiskop Urmas Viilma (vasakult), Mart Johanson, Margus Kirja ja Jaan Nuga.

LIINA RAUDVASSAR

Eraldiseisva väheldase hoonena eristub meremeestekodu Muuga sadamapiirkonnas teistest rajatistest. Kogunevatele sinodisaadikutele ütles siin omainimesena tere tulemast diakon **Herki Talen**. Oikumeeniliselt sisustatud kabelis sinodipäeva alustanud armulauaga jumalateenistusel teenis koos peapiiskop **Urmas Viilmaga** paar nädalat tagasi abipraostist praosti kohusetäitjaks saanud Margus Kirja.

Lisaks peapiiskop Urmas Viilmale võtsid presiidiumis koha sisse juhatajana praosti kt Margus Kirja, abijuhatajana kohaliku koguduse, Jõelähtme sinodisaadik **Mart Johanson** ja protokollijana Harju-Jaani õp **Jaan Nuga**. Et kinnitatud päevakorras oli mitu kaalukat valimispunkti, siis valiti koosolekut rakendades ka häältelugemiskomisjon.

Jumala abiga edasi

Enne peapiiskop Urmas Viilma ja kantsler **Andrus Mõttuse** sõnavõttu ning päevakorrapunkti, kus hääletati kirikukogu poolt heaks kiidetud põhiseaduse muudatusettepanekut, et abielu on ühe mehe ja ühe naise vaheline liit (poolt 20, vastu 0 ja erapooletuid 2), anti esmalt sõna praostkonna kümne koguduse esindajatele lühikokkuvõtteks aruandeaastast.

Kuigi pühapäevakoolilapsi on kurvastavalt vähe ja kogudusel on kaelas PRIA võlg, oli Harju-Jaani esindajal ka rõõmustavat raporteerida: metsa müügist saadud rahaga sai pastoraadi küttesüsteem vahetatud, inimesed on annetades heldekäelised, kirik sai põranda ja õpetaja Saksa sõprade toetusel ametiauto. Õp Jaan Nuga lisas, et saab kogudusetööle pühenduda ajast, mis jääb üle riigitööst kaitseväes kaplanina.

Jüri kogudus kiitis head aastat. Õp **Tanel Ots** võib südamerahuga töötada Saku abivallavanemana teades, et saab koguduse teenimist jagada diakon **Ülo Liivamäega**, kes teeb viimaseid pingutusi usuteaduse instituudi lõpetamisel. Samuti koguduse viie palgalisega, kellel igal oma kohustus.

Teguderohkest aastast ülevaadet andes nimetas Kose koguduse esindaja sündmuseks number üks oma õpetaja saamist. „Üksi ei teeks midagi, aga kogudus on väga tubli ja koos me jõuame palju," rõhutas alates septembrist koguduses aktiivselt tegev ja hiljuti peapiiskopi otsusega koguduse õpetajaks määratud õp **Kerstin Kask**.

> **Heaks mõtteks peeti ka praostkonna nõukogu moodustamist, mis regulaarselt abistaks praosti praostkonna juhtimisel.**

Kuusalu esindaja andis edasi õp **Jaanus Jalaka** tervitused ning vahendas oma rõõmu, et nüüd, mil Jalakas ei pea praosti koormat kandma, saab ta pühenduda oma koguduse teenimisele. Ta väljendas ootust uute töötegijate järele, sest peale õpetaja ei ole koguduses teisi palgalisi.

Leesi koguduse juhatuse esimees **Karli Lambot** meenutas, kuidas tähistati kiriku 150. aastapäeva: „Värvisin mitu päeva kiriku ust. Aastapäevale jõudnud peapiiskop aitas ise veel tellinguid maha võtta. Kirikuga on palju plaane."

Osadus on kõige olulisem

Loksa kogudus on rõõmus, et kirik sai välisvalgustuse – nüüd on pühakoda kaugele näha ka pimedal ajal.

Prangli kogudus elas hiljuti üle vaimuliku vahetuse: praosti soovil vabastati õp **Kalle Rebane** ja nüüd on hooldajaõpetajaks praosti kt Margus Kirja, abiks diakon Herki Talen.

Randvere kogudust Lääne-Harju praostkonnast hooldajaõpetajana teenival **Aare Kimmelil** täitus 20 aastat selles ametis. Liikmesannetajate määr ei ole viimasel kuuel aastal muutunud.

Tuhala esindajad nimetasid ajaloolist seika: alates oktoobrist on kogudusel esimest korda ajaloos päris oma õpetaja, kuna siiani on väheldane kogudus ikka Kose koguduse hooldada olnud. Teenistused toimuvad nüüd igal pühapäeval ja hardushetki jagub nädala sissegi. Osaduse kasv on see, mis rõõmu teeb ja selles on suured teened sinodipäeval Tartu ülikoolis oma magistritööd kaitsnud õp **Tauno Kiburil**.

Jõelähtme on rahul pühapäevaste kirikulistega, aga siiski on üleval küsimus, kuidas kasvatada liikmeskonda. Ettekandja näeb siin seost kirjakohaga „Võta oma kargud ja kõnni" – kuigi sellistest asjadest on raske rääkida, peaks seda ometi senisest enam tegema.

Valimised jäeti ära

Kuigi päevakorras on punkt praosti ja abipraosti valimisteks, otsustas sinod kiita heaks peapiiskopi pakutud kompromissettepaneku, mille sisuks oli jätta praosti ja abipraosti valimine ära ning jätkata kuni järgmise kevadeni praosti kohusetäitjaga ning ilma abipraostita.

„Olukord on üsna erakordne," nentis peapiiskop. Ta tunnistas, et sooviks väga esitada sinodile praosti kandidaadina Margus Kirjat, aga selle teeb raskeks Kirja vastumeelsus kandideerida. Peapiiskop selgitas, et on küsinud nõu kirikuvalitsuselt ning mitmed assessorid on viidanud tõsiasjale, et kiriku seadustikus pole kirjas, et kandidaadi ülesseadmiseks on vaja kandidaadi nõusolekut.

„Mulle meenutati, et kirikus on ameteid, mida tuleb kanda," sõnas kirikupea, lisades, et siiski „see ei ole tavapärane viis neid asju korraldada". Sellest tulenevalt pakkus ta alternatiivina võimalust jätta valimised ära ja lasta konsistooriumil määrata Margus Kirja aastaks praosti kohuseid täitma. Kirja nõusoleku alusel kiitis sinod selle variandi heaks.

Kuuldus mitmeid hääli selle kohta, et senisest enam võiks praosti kt kasutada delegeerimist ning kaasamist, et ainult üksi tegemise asemel jagada ülesandeid ja ka vastutust. Praostkonna vaimulike ühistegevuse osas lepiti juba kokku, et esimene kokkusaamine toimub Kosel. Heaks mõtteks peeti ka praostkonna nõukogu moodustamist, mis regulaarselt praosti praostkonna juhtimisel abistaks. Oli tajuda suurt kergendust, et sinodikoosoleku algul meeleolu pärssinud teema nii hea lahenduse leidis.

LIINA RAUDVASSAR

OTSUSED

Konsistooriumi juunikuu istungil

Otsustati anda EELK Teeneteristi III järk vabadusvõitleja **Enn Tartole** ja EELK koostöömedal Püha koguduse kaastöölisele pastor **Olavi Sorvale**.

Praost Leevi Reinaru taotluse alusel otsustati vabastada **Lembit Tammsalu** Piirsalu koguduse hooldajaõpetaja kohustest alates 1. juunist ja samast kuupäevast määrati **Peeter Krall** Piirsalu koguduse hooldajaõpetajaks.

Margus Kirja määrati Ida-Harju praostkonna praosti kohusetäitjaks alates 30. maist.

Peapiiskopi otsus

Keila koguduse õpetaja ametikohale kandideerimiseks anti luba **Merle Prass-Siimule**, **Urmas Pajule** ja **Matthias Burghardtile**.

Kavas maakondlikud kokkusaamised

Siseministeeriumi usuasjade osakonna juhataja **Ilmo Au** jagab eelinfot kavandatavatest maakondlikest kokkusaamistest, mille eesmärgiks on tõhustada meie turvalise elukeskkonna tagamiseks koostööd kogukondlike organisatsioonide vahel.

Siseministeeriumi toel on maavalitsuste tegevuse lõpetamise järel kohalikud omavalitsused maakonna arendusorganisatsioonide (MARO) kaudu ellu kutsunud maakondlikud siseturvalisuse nõukogud. Nendesse nõukogudesse kuuluvad nii kohalike omavalitsuste, riigiasutuste kui ka kogukondlike organisatsioonide esindajad.

Et usulised ühendused, see tähendab kohalikud kogudused, saaksid ka liituda selliste maakondlike koostöövõrgustikega ja arutada kohalike omavalitsuste ning usuliste ühenduste koostööd, kavandab siseministeerium koostöös rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna maakondlike talitustega igas maakonnas kohtumise.

Osa võtma kutsutakse kõikide selle maakonna usuliste ühenduste ja kohalike omavalitsuste esindajad. Kogudust võib esindada nii vaimulik kui ka juhatuse esimees või juhatuse liige.

Suveüritusi

Kristlik noortefestival „Arm astus" 5.–8. juulini Palamusel.
Rapla kirikumuusika festival 26. juulist 5. augustini.
Lastetöötegijate suvepäevad 27.–29. juulini Iisakul.

Lõpetajad Tartu ja Tallinna usuteaduskonnas

Tartu Ülikool

I. Lõputööd magistriastmel

Religiooniuuringute õppekava

1. **Tauno Kibur**, *Seesmärgipärane objekti uurimine teadvuse kvaliteedinihkeks: traktaat meetodist*, juh Roland Karo, rets. Siiri Lepasaar
2. **Toomas Meema**, *Religion and Artificial Intelligence*, juh Anne Kull, rets. Triin Käpp
3. Annika Oper, *Armastuse ja spirituaalsuse neuroloogilised seosed*, juh Roland Karo, rets. Elise Nemliher
4. **Indrek Tenno**, *Neošamanistlike liikumiste tekkimisest ja vormidest ning nende paigutumisest Põhja-Euraasia traditsioonilise šamanismi konteksti Lõuna-Siberi rahvaste näitel*, juh Lea Altnurme, rets. Laur Vallikivi
5. **Immanuel Volkonski**, *Põrandaaluse kristliku kirjanduse levitamine ENSVs*, juh Atko Remmel, rets. Silja Härm

II. Lõputööd usuteaduse bakalaureuseastmel

1. **Joel Markus Antson**, *An Analysis of Family Structures as Depicted in the Synoptic Gospels*, juh Ain Riistan, rets. Helene Toivanen
2. **Eleri Harjo**, *Teismeeas neidude genitaalide sandistamine religioossetel ettekäänetel ja selle mõju lähisuhetele,* juh Ain Riistan, rets. Mari Rauba
3. **Laura Ombler**, *Vereohvritest Kali ja Durga näitel*, juh Tarmo Kulmar, rets. Kairi Kivirähk
4. **Hanno Padar**, *Koguja raamatu 1:1-3:15 tähtsamate mõistete eestikeelsete tõlgete võrdlev analüüs*, juh Urmas Nõmmik, rets. Diana Tomingas
5. **Lauri Põld**, *Saare- ja Muhumaa õigeusu pärimus ja liturgiline maastik alates Eesti taasiseseisvumisest kuni praeguseni (1991-2018)*, juh Priit Rohtmets, rets. Tanel Koor

* * *

Tartu ülikooli usuteaduskonna lõpuaktus oli magistriõppel 19. juunil, bakalaureuseõppel toimub **21. juunil algusega kell 10 Tartu ülikooli aulas**.

EELK Usuteaduse Instituut

I. Lõputööd magistriastmel

I.1. Usuteaduse õppekava usuteaduse eriala

1. **Karin Kallas**, *Orjastatud Jumala külge. Jumala- ja inimesemõistmine Martin Lutheri* De servo arbitrio *ning selle tänapäevaste tõlgenduste põhjal*, juh Thomas-Andreas Põder, op Vallo Ehasalu
2. **Ülo Liivamägi**, *Eesti luterlike vaimulike arusaam vaimulikust arengust*, juh Liina Kilemit, Thomas-Andreas Põder, op Marko Tiitus
3. **Urmas Saupõld**, *Jeesuse sõnad abielust ja abielulahutusest sünoptilistes evangeeliumites*, juh Randar Tasmuth, op Ergo Naab
4. **Toivo Treiblut**, *Tallinna praostkond 1944-1953*, juh Riho Saard, op Riho Altnurme
5. **Urmas Viilma**, *Iseseisvuse taastanud Eestis luterliku üldhariduskooli loomine Tallinna Toomkooli näitel*, juh Riho Saard, op Priit Rohtmets
6. **Ariel Süvari**, *And paljususes. Kriitilisi märkusi Joerg Riegeri paljususe teoloogiale Ingolf Dalferthi kohalolevaks saava Jumala mõistmise foonil*, juh Thomas-Andreas Põder, op Johann-Christian Põder
7. **Meelis Süld**, *Lähtekohti ja liturgilisi arenguid seoses samasooliste paaride eest palvetamise, õnnistamise ning laulatamisega Rootsi, Soome ja USA (ELCA) luterlikus kirikus*, juh Marko Tiitus, op Kaido Soom

I.2. Usuteaduse magistriõppekava diakoonia ja hingehoiu eriala

1. **Kai Jõemets**, *Meditsiinitöötajate spirituaalsed vajadused SA Tartu Ülikooli Kliinikumi hematoloogia-onkoloogia kliiniku näitel*, juh Liidia Meel, op Naatan Haamer
2. **Heiki Põldaru**, *Kristliku meedia võimalik mõju õigusrikkujate rehabilitatsioonis*, juh Liina Kilemit, op Avo Üprus

I.3. Kristliku kultuuriloo õppekava magistrieksami osatööd

1. **Kerli Indermitte**, *Narratiivi kasutamine vooruste õpetamisel. Teoreetiline käsitlus, Vooruste avastamise 7x7x7. Loominguline võimalus,* juh Heiki Haljasorg
2. **Jana Lahe**, *EELK Usuteaduse Instituudi annoteeritud bibliograafia*, juh Riho Saard, Silja Härm
3. **Signe Uusmees**, *Keelustatud lastetöö Nõukogude okupatsiooni perioodi tingimustes (1970-1980ndatel aastatel)*, juh Priit Rohtmets

II. Lõputööd usuteaduse rakenduskõrgharidusõppes

1. **Rita Belõševa**, *Martin Lutheri pühakirjamõistmise kesksed põhimõtted ja nende kujunemine*, juh Thomas-Andreas Põder, op Vallo Ehasalu
2. **Kristiina Harjak**, *„Tema läbi, Temaga ja Temas …". Pauluse vaade inimese muutumisele kohtudes Kristusega ja selle avaldumine inimese elus*, juh Randar Tasmuth, op Jaan Lahe
3. **Maris Mägi**, *Hingehoidja kaasamise vajadus ja võimalikkus konsiiliumis SA TÜK ja SA PERH näitel*, juh Liidia Meel, op Katri Aaslav-Tepandi
4. **Inge Papp**, *Diakooniatöö arengu võimalused Jõhvi linna kirikutes ja kogudustes*, juh Merle Piho, op Kerstin Kask
5. **Doris Raudsepp**, *Eshatoloogia tavakäsitluste tüüpjooned ja Vítor Westhelle kriitilised küsimused*, juh Thomas-Andreas Põder, op Volli Nugis
6. **Marius Raudsepp**, *Eesti Kirikute Nõukogusse kuuluvate Tallinnas elavate vaimulike suhtumine eneseabirühma AA ja valmisolek tööks alkohoolikutega*, juh Liina Eek, op Liidia Meel
7. **Kairi Tamuri**, *Gerhard O. Forde'i käsitus Martin Lutheri ristiteoloogiast ja radikaalne luterlus*, juh Thomas-Andreas Põder, op Annika Laats
8. **Katariina Ubaleht**, *Kristluse pilt ja teoloogiline dimensioon 1930ndate Eesti proosas*, juh Riho Saard, op Jaan Lahe

ALLIKAS: KIRIK JA TEOLOOGIA

Magistritöös käsitleti samasooliste paaride võimalusi

Usuteaduse instituudis (UI) kaitses ERR Vikerraadio vastutav toimetaja Meelis Süld magistritööd teemal „Lähtekohti ja liturgilisi arenguid seoses samasooliste paaride eest palvetamise, õnnistamise ning laulatamisega Rootsi, Soome ja USA (ELCA) luterlikus kirikus" (juhendaja Marko Tiitus).

Meelis Süld on ristitud ja konfirmeeritud Põltsamaa kirikus. Lõpetanud Tartu ülikooli ajakirjanduseriala 2005. aastal. „Juba ajakirjandusõpingute ajal oli minu lisaeriala usuteadus," ütleb ta."Olen olnud UIs ka vabakuulaja ning viimaks otsustasin võtta varasemad teoloogiaõpingud kokku üheks tervikuks."

EELK liikmena on ta saanud teha kogudusetöö praktikat ja loodab vaimulikku teekonda ka jätkata, sest on soovinud juba pikemat aega kiriku teenimistöös praktilisemalt osaleda. UI kasuks langes otsus seetõttu, et „kool oli tuttav, õppetöö korraldatud väga paindlikult".

Partnerkirikute lähtekohad

Magistritöö teema valikut põhjendab ta sellega, et suhtumine homoseksuaalsusesse on hetkel üks tulisemaid vaidlusteemasid kirikus.

Meelis Süld jätkab: „Kuigi seksuaalvähemuste teemast räägitakse palju, siis teoloogilisi uurimusi selles valdkonnas, vähemalt Eestis kuigi palju ei ole. Paljud hinnangud näiteks Rootsi jt lääne luterlike kirikute suhtes lähtuvad emotsioonidest ja nappidest tõlkeuudistest, mida sageli kallutatult esitletakse.

Mitme kiriku otsused õnnistada või laulatada samasoolisi paare tuginevad aastakümnete pikkustel aruteludel, näiteks debatt Rootsi kirikus ulatub aastasse 1972, mil moodustati vastav ekspertkomisjon.

USAs hakkasid luterlased tegelema teemaga veelgi varem, avaldades 1970. aastal Stonewalli rahutuste järel, et homoseksuaalse käitumisega seotud inimesed ei ole rohkem või vähem patused kui heteroseksuaalid.

Sõltumata sellest, milline on kellegi suhtumine homoseksuaalsusesse, tasub tutvuda partnerkirikute lähtekohtade ja teoloogiliste argumentidega homoseksuaalsuse küsimuses - kas või selleks, et sisukamat dialoogi pidada."

Ka viitab Meelis Süld liturgilistele uuendustele praegusajal, sest traditsioonilise laulatuse korda samasooliste paaride puhul kasutada ei saa. „Tahtsin teada, millised

Usuteaduse instituudi magistrikraadiga raadioajakirjanik Meelis Süld on EELK meedia- ja kirjastuskomisjoni liige ning EELK esinda- ja Euroopa luterlike vähemuskirikute kommunikatsiooninõukogus (KALME). TIIU PIKKUR

on need muudatused, milliseid pühakirjatekste kasutatakse, millised on tõotused, palved jne."

Soome ja Rootsi kiriku näitel

Magistritöö kirjutamisel hankis ta kirikute seisukohtade kohta infot ekspertkomisjonide aruannetest, kirikukogude otsustest, piiskoplikest juhistest, aga samuti ajakirjanduses avaldatud artiklitest ning otse allikatelt e-posti teel.

Liturgilise poole uurimisel olid abiks kirikukäsiraamatud ja lisamaterjalid samasooliste paaride eest palvetamise, nende õnnistamise või laulatamise jaoks.

Meelis Süld ütleb, et tema roll ei olnud anda hinnanguid. Ta soovis välja selgitada liturgilised muutused ja kirikute lähtekohad.

„Kolm vaadeldud kirikut on samasooliste paaride kirikliku teenimise lahendanud täiesti erinevalt. Soomes käivad jätkuvalt vaidlused laulatuse lubatavuse üle, sest riigis kehtib sooneutraalne abielu ja õpetajatel on juriidiliselt võimalik neid abielusid sõlmida ning seda on ka tehtud. Kirikus ametlikult samasooliste paaride õnnistamist või laulatamist lubatud ei ole, küll aga võib suhte registreerinud paariga kirikus koos palvetada," lisab ta selgituseks.

Ta räägib ka Rootsi kiriku näitest: „Rootsi kirik on käinud käsikäes ühiskondlike arengutega, lubades esialgu samasooliste paaridega koos palvetamist, seejärel samasooliste paaride kooselu õnnistamist ning seoses sooneutraalse abielu kehtima hakkamisega saab Rootsis ka kirikus samasoolisi paare laulatada.

Rootsi on vältinud kahe erineva abielukäsitluse tekkimist ning kirikus kehtib üks sooneutraalne laulatuse kord, kus saab sobivalt asendada sõnu mees/naine/abikaasa vastavalt vajadusele."

Rohkem üksteise mõistmist

Meelis Süld hindab kõige sümpaatsemaks Ameerika Evangeelse Luterliku Kiriku lahenduse: „Kirikukogu tasemel tunnistati aastal 2009 dokumendiga „Human Sexuality: Gift and Trust", et kirikus on erinevad arusaamad suhtumises homoseksuaalsusesse ning lubati neis küsimustes lähtuda vastavalt südametunnistusele. Pärast abieluvõrdsuse rakendumist USAs saab iga õpetaja või kogudus ise otsustada, kas laulatada või mitte samasoolisi paare, ent kirik on omalt poolt töötanud välja rikkaliku lisamaterjali, mida samasooliste paaride laulatusel kasutada kõrvuti käsiraamatu korraga."

Oma uurimistööle viidates ütleb Meelis Süld, et see on kindlasti abiks neile, kes ei ole täpselt aru saanud, mis Rootsis, Soomes või USAs toimub ja miks samasooliste paaride kiriklikku teenimist tõsiselt võetakse.

„Nüüd on eesti keeles olemas põhjalik ülevaade sellest, millistele argumentidele kirikud homoseksuaalsuse aktsepteerimise ja samasooliste paaride laulatamise puhul tuginevad. Kui meil kipub aruteludes nihkuma fookus intiimtegevustele, siis lääne kirikud muretsevad palju rohkem selle pärast, et inimesed saaksid elada püsivates usalduslikes suhetes ja truuduses, mille hea eeskuju on tõotustele rajatud laulatatud abielu sõltumata seksuaalsest sättumusest.

Minu soov on, et eri paigus elavad kristlased ja kirikud mõistaksid üksteist ning perekonna küsimus võiks meid kokku tuua, mitte lahutada."

SIRJE SEMM

Uuendused instituudi magistriõppes ja pastoraalseminaris

EELK Usuteaduse Instituut – EELK vaimulike ja töötegijate kasvulava – ootab sügisel taas uusi üliõpilasi.

Usuteaduskonna dekaan prof Randar Tasmuth. 2 X TIIU PIKKUR

Usuteaduskonna dekaan prof Randar Tasmuth, mida uut toob järgmine õppeaasta usuteaduse instituudile?

Kõige olulisemaks pean usuteaduse magistriõppe osas aasta tagasi algatatud uuendust ning pastoraalseminari sisseastumise nõuete tugevdamist. Sisseastumiseksam *pro venia concionandi* muutub pastoraalseminari põhiliseks eksamiks ja see tähendab pastoraalseminari sisseastumiseksami nõuete täpsemat välja kirjutamist koos taseme nõuetega kõikides valdkondades (piibliteaduses, süstemaatikas, kirikuloos, praktilises usuteaduses jne).

Meie eesmärgiks on, et usuteaduse magistriõpet saaks kiriku teenimises kasutada senisest sihipärasemalt. See uuendus on olnud küllalt suur töö, mida oleme koos **Einar Soonega** (pastoraalseminari juhataja – T. P.) teinud. Uue eksami väljatöötamise juures on osalenud oluliselt ka prof **Thomas-Andreas Põder**.

Ütleme nõnda, et usuteaduse magistriõppes on õppekava fokuseerimine olnud eesmärgiga, et tulevased vaimulikud, lõpetades magistriõppe, oleksid veelgi paremini ette valmistatud pastoraalseminari õppima asumiseks. Seminari lõpul ei toimu enam suurt lõpueksamit, vaid see raske eksam on juba alguses, mis kvalifitseerib ära ka teoloogilised teadmised. Üheaastase pastoraalseminari lõppu jääb endiselt *pro ministerio* eksam, kus on vestlus peapiiskopiga, kutsesobivuse teema jm. Võib öelda nii, et kui varem oli sisseastumine kergem ja lõpetamine raskem, siis nüüdsest on vastupidi.

Kas raske eksami läbimine seminaris õppimise alguses ei võta üliõpilaselt motivatsiooni edasi õppida?

Ei, kindlasti mitte. Edasine õppimine põhineb eelnevate teadmiste rakendamisel. Tulevad uued teemad, proovid kogudustes jne, mis eeldabki, et põhiline teoloogiline töö on tehtud, et kaks asja – teoloogiline täiendamine ja pastoraalsed harjutused – ei jookseks kokku.

Millal peab üliõpilane otsustama, et tahab vaimulikuks saada?

Eks me küsime seda juba sisseastumisel. Aga selge on see, et siis seda soovi veel kõigil olema ei pea. Järgmisel korral saab sama küsimuse tõsisemalt esitada siis, kui ta esimese tasandi e kolmeaastase rakenduskõrghariduse omandamise lõpetab ja magistriõppesse astub. Siin peaks juba tõsiselt otsustama, et kaks aastat magistriõppes mööduks teadlikult selle suunitlusega. Kusjuures instituut aitab igati kaasa, kui see on koostöö üliõpilase selginenud otsusega.

Kas instituudi magistriõppesse võib tulla ka see, kes ei taha vaimulikuks saada?

Võib ikka. Kristlik kultuurilugu on selline eriala, aga ka diakoonia ja hingehoiu eriala. Ka usuteaduse magistriõppesse võib tulla, sest võib-olla tekib soov vaimuliku ametisse astuda alles mõne aasta pärast.

> **Meie eesmärgiks on, et usuteaduse magistriõpet saaks kiriku teenimises kasutada senisest sihipärasemalt.**

Kas pastoraalseminari saab astuda ka inimene, kes on teoloogilise hariduse mujal omandanud?

Saab küll. Sisseastumiseksam on ühesugune kõigile ja see tuleb ära teha. Küllap sisseastuja tunneb huvi, mis nõuded on ja kui tema õppekava on mõnes osas teistsugune olnud, siis ta peab sellele tähelepanu pöörama, et eksam edukalt läbida. Eeldus on teoloogiamagistri kraad. Kõik on teretulnud.

Kuidas suhtute instituudis emakeelse õppe väärtustamisse?

Meie koolis on eesti- ja võõrkeeltega väga selge põhimõte: teiste keelte oskamine on vajalik ja mida rohkem, seda parem, et kasutada võõrkeelset kirjandust õppimises. Instituudi ülesanne on eesti koguduste vaimulike ja töötegijate ettevalmistamine, kes peavad oskama mõisteid kasutada nii heas eesti keeles kui vähegi võimalik ja kelle suur ülesanne on olla oma keelekasutusega rahvale lähemal.

Meie sooviks on, et eesti keel jumalasõna kuulutamise keelena säiliks ja areneks meie kodumaal ning kogudustes mujal maailmas. Suur osa väliseesti koguduste vaimulikest on praegu juba meie instituudi haridusega. Ja nemad peavad olema hea eesti keele kandjad ka seal. See on meie eestikeelse teoloogia ülesanne.

Milline on vajadus vaimulike järele EELKs?

Tõsi on see, et mõne aja pärast nende vaimulike hulk, kes jõuavad emerituuri mineku künnisele, suureneb. Nii et, head üliõpilaskandidaadid, arvestage, et selleks ajaks, kui hakkate oma õpingutega lõpule jõudma, on tekkimas ka suurem vajadus uute vaimulike järele.

TIIU PIKKUR

EELK Usuteaduse Instituut

Rakenduskõrgharidus

- Usuteadus spetsialiseerumisega luterlikule teoloogiale hingehoiule õigeusu teoloogiale

Magistriõpe

- Usuteadus spetsialiseerumisega usuteadusele diakooniale ja hingehoiule
- Kristlik kultuurilugu

Pastoraalseminar

Kirikumuusika osakond

Täienduskursused

TÄPSEMALT: UI.EELK.EE

Neli põhjust, miks tulla õppima EELK Usuteaduse Instituuti

Heiko Kivihall, RKH II kursus, õigeusu teoloogia:

1. Kui on sügavam huvi luterliku või õigeusu teoloogia vallas ning ka näiteks soov ennast tulevikus vaimuliku ametis teostada või on huvi ja soov end rakendada hingehoiu vallas. Kõike seda kannab UIs pandav rõhk Uue ja Vana Testamendi teoloogiale, piibli keeltele, liturgikale, pastoraaltööle, nii ajatutele kui ka tänapäevastele filosoofia ja eetika alastele küsimustele.

2. UI annab võimaluse harida end magistri tasemel kristliku kultuuriloo valdkonnas. See võib olla hea laiendus senisele humanitaarvaldkonna kõrgharidusele. Küll on ka mitmeid üliõpilasi, kes oma senisel haridusteel ja tööelus on pigem seotud reaalvaldkonnaga. On ka üliõpilasi, kes on kristliku kultuuriloo programmist üle tulnud teoloogia alale.

3. UI on hea ja väärtuslik kohtumispaik eri konfessioonide üliõpilastele. UI on olnud inimeste ettekujutuses valdavalt luterlik, kuid praegu on üliõpilaste seas erineva kirikliku taustaga inimesi. Neist erinevustest tõusvad diskussioonid ainult rikastavad kõiki vastastikku.

4. Viimaseks ja üliõpilase jaoks kõige olulisemaks pean aga seda suhtlust, kasvatust, teadmiste ja hoiakute edasiandmist, mis toimub õppejõudude ja üliõpilaste vahel. Lisaks teoreetilistele teadmistele annab see suhtlus kogenud praktikutega aluse edasistele tegemistele kas vaimuliku, kogudusetöö tegija või lihtsalt teadlikuma ja harituma kristlasena.

Renè Paats, RKH, luterlik teoloogia:

1. UIs õppimine on valgustav kogemus ja suurepärane võimalus kasvada usus.

2. Soovitan kõigil, kes tunnevad kutset ja soovivad aktiivselt praktiseerida elavat usku nii koguduses kui oma igapäevaelus, asuda õppima UIsse.

3. Ühine osadus, ühine püüe mõista ja tunda Jumalat ning pühakirja nii sügavuti kui võimalik.

4. Ammendamatud teadmised teoloogias ja suurepärased õppejõud, kes sellel teel on suunanäitajaks.

Katri Aaslav-Tepandi, usuteaduse magistrant, PhD kultuuriajaloo alal, Põhja-Eesti Regionaalhaigla hingehoidja:

1. Saada korralik teoloogiline haridus on kahtlemata esimene põhjus, miks tulla usuteaduse instituuti õppima. UI annab süsteemse humanitaarhariduse klassikalises mõistes (lisaks teoloogilistele ainetele õpitakse vanu piiblikeeli, läbitakse kolme tuhande aasta pikkune ajalooperiood, on filosoofia-, sotsioloogia-, psühholoogiaained jt). Hingehoiu lisaeriala on tugevaks abiks igale inimesele, kes oma igapäevases töös puutub kokku teiste inimestega nii normaalelus kui kriisiolukordades.

2. Isiklik vaimne kasvamine. Kasvamine Jumala ja iseenda poole. UI annab võimaluse süveneda pühakirja sõnumisse ja leida ennast üles selles Jumala ilmas, leida üles oma kutsumus.

3. Õppimise keskkond on inspireeriv. Õppejõud on kõik oma ala professionaalid ja pühendunud. See on nakatav. Meil õpivad teoloogiat ja hingehoidu ikka väga erinevate erialadega inimesed: sotsiaal-, pääste- ja meditsiinitöötajad, kokad, koduperenaised, kooliõpetajad, näitlejad, lavastajad, kunstnikud, juristid jne. Nimekiri on väga pikk. Selline kooslus on väga rikastav. Ühised toredad ettevõtmised ühendavad ja loovad rõõmu.

4. Kui tuletan meelde oma tulekut teoloogia juurde, UIsse õppima asumist, siis millise hingevärinaga astusin Pühavaimu tänava hämarasse ja saladusliku atmosfääriga majja, kus asub usuteaduse instituut. Juba esimesed loengud, esimesed kokkupuutumised õppejõududega, kaasõpilastega andsid aimu, millisesse erilisse kooli olen tulnud. Ja see UI erilisuse tajumine on jäänud kõigi õpinguaastate jooksul. Siin ollakse üksteise jaoks olemas. Oleme kui üks pere, kogukond, kus meid seovad usalduslikud ja toetavad suhted õppejõududega ja kaasõppuritega. Siin õpitakse süvenema ja kuulama. Üha kiirenevas elulaadis, tehniseeruvas maailmas, kus me täna elame, kus me tihti kaotame orientiiri, kaotame elava ja tõelise suhte mitte ainult omaenese sügavamate vajadustega, vaid ka kaasinimestega, on see kool justkui kutse *ad fontes* – tagasi päris elu juurde ja tagasi inimliku vahetu suhtlemise juurde.

TIIU PIKKUR

Jüri Ehasalu. TIIU PIKKUR

Jumal rõõmsat andjat armastab

Jüri Ehasalu, kes pälvis tunnustusmedali instituudi pikaajalise ja silmapaistva toetamise eest, jagab omi mõtteid usuteaduse instituudist.

Minu arvates on usuteaduse instituut omas mõttes Eesti kõige usaldusväärsem ja akadeemiliselt kindlaim kõrgkool. Kui vaadata aega ligi 30 aastat tagasi, siis ajaloo ja muude ühiskonnateaduste valdkondades algas õppekavade torniline ja fundamentaalne ümberkirjutamine – must kirjutati valgeks ja mis seni oli valge, see kirjutati mustaks, olgu need siis sõda ja sõjajärgne aeg, hinnangud eelmisele Eesti Vabariigile või kaugemgi minevik.

Usuteaduse instituut aga ei pidanud ei nõukogude ajal ega ka taasiseseisvunud Eesti vabariigi tingimustes oma õppekavades midagi muutma – nii nagu nad õpetasid jumalasõna ja pühakirja, nii said nad seda muutmatult ehk sama usaldusväärselt edasi teha. Sama kehtib ka õppejõudude kohta.

Olen kaugel sellest, et kedagi arvustada, ent minus ei ärata erilist usaldust niisugused õpetlased, kes nõukogude ajal olid humanitaarprofiiliga instituutide parteiorganisatsiooni sekretärid ja lippude ning tuulte muutudes ämbrite kaupa rammusat solki sellele minevikule kaela kallasid, et igal juhul uutes tuultes edasi purjetada. Küllap neil on selleks õigus, inimestel on vabadus oma seisukohti muuta ja öeldut ümber hinnata, aga minus need inimesed ülemäärast usaldust ei ärata.

Usuteaduse instituudi õppejõud, nii professuur kui õppejõudkond laiemalt, rääkisid nii enne kui ka pärast Eesti taasiseseisvumist sedasama juttu ja selles on nende akadeemiline kordumatus, unikaalsus, usaldusväärsus ja erilisus.

Mul on olnud tõesti hea meel oma võimaluste piires seda instituuti aineliselt toetada nii kiriku majandusnõukogu kauaaegse liikmena kui ka Evald Saagi nimelise toetusfondi juhatuse liikmena. See on olnud mulle heaks võimaluseks külvata sellisele põllule, millest ma näen väga vajalikku ja oodatud saaki kasvamas. Ma olen teinud seda alati sellest lihtsast põhimõttest lähtudes, et Jumal rõõmsat andjat armastab.

TIIU PIKKUR

Peapiiskop Urmas Viilma: kirik on

Juuni esimese esmaspäeva hommikune Toompea on sedavõrd turistiderohke, et Emajõe Ateena vaikeluga harjunul tekib soov enne vestlust peapiiskopiga hetkeks palveks aeg maha võtta. Püüan selleks minna toomkirikusse. Ei õnnestu, mitu gruppi võõramaalasi tungleb uksel. Ei taha trügida.

Konsistooriumisse sisenedes leian selle, mida hetkel kultuurkristluse kantsiks muutunud kirikust leida ei suutnud: ukse sulgudes tänavamelule tervitab mind keskaegse maja jahedus ja rahu. See ei tähenda vaikelu, ent õhkkond on hoopis teine.

Lõppemas on konsistooriumi igaesmaspäevane majakoosolek, mille järel on peapiiskop reserveerinud poolteist tundi kirikulehe tarvis, et kõnelda 25 aasta tagusest olulisest otsusest tema elus ja lisaks kõigest, mis hetkel teoksil ja südamel.

Kuidas leida rahu selles rahutus maailmas?

Mida Jeesus tegi? Läks üksildasse paika palvetama. Rahutuse eest tulebki põgeneda, varjule minna üksildasse paika. Kui endast rääkida, siis üksildane paik võib tähendada lennukis istumist, kõrvaklapid peas, või seda, et oled avalikul üritusel, ent oma sisemuses mõtled või mediteerid. Kõige rahurikkamad on teel viibimise hetked.

Kui vaatad end kõrvalt, siis keda näed?

(Pikk mõtlemispaus – K. L.) See oleneb hetkest, millal sellele küsimusele vastata ja mis parasjagu elus või hinges toimub. Olen iseennast kogu aeg pidanud pisut vanemaks ja elukogenumaks, kui teised on arvanud ja see minu bioloogilise vanusega seonduks.

Võib öelda, et mul jäi noorus vahele. Selline klassikaline tudengimõllu periood, et maailm on avatud: uurin, vaatan, kogen ja katsetan – seda pole kunagi olnud. Läksin sisuliselt keskkoolipingist tööle. Mind ordineeriti diakoniks 19aastaselt. Ehk mõni arvas, et liig vara, ent ise tundsin, et olen valmis. Tagantjärele mõeldes – ega midagi poleks juhtunud, kui ordinatsioon oleks hiljem tulnud.

Tajun end põlvkond vanemate kiriku töötegijatega samas põlvkonnas olevana. Ajamõõde on kirikus teistsugune. Näiteks olin piiskopiks ordineeritud **Einar Soone** esimene ordineeritav. Tema ordineeris mind hiljem ka piiskopiks, olles samal ajal ka minu kirikuvalitsuse koosseisus. Kuidagi paralleelselt on kõik toimunud ehk põlvkonna jagu minust varem kirikusse tööle tulnud vaimulikkond on paljuski veel praegu ametis ja nende jaoks võiksin vanuse poolest olla lapseks. Ise tajun aga end vanema põlvkonna esindajana. Omamoodi müsteerium see aja suhtelisus. Siin kehtib väga hästi kirjakoht, et Issanda juures on üks päev nagu tuhat aastat ja tuhat aastat nagu üks päev (2Pt 3:8).

3. mail kirjutasid sotsiaalmeedias veerandsajast imekaunist aastast vaimulikuna Issanda viinamäel ehk mai alguses täitus 25 aastat diakoni ordinatsioonist. Meenutasid ka oma vaimuliku ameti eksamit konsistooriumi vanas majas toomkiriku taga. Nüüd võtad aastaid ise selliseid eksameid vastu. Mis on siiani samaks jäänud, mis on muutunud? Mis veel meenub enda eksamipäevast?

Mäletan eksamipäevast, et tajusin kogu olemusega, kui tõsine asi see oli, et see on otsustav päev kogu minu tuleviku jaoks. Tahaksin, et seda kogeksid kõik vaimulikud ka nüüd, kui nad tulevad konsistooriumi eksamile. Minu meelest on vaimuliku kutsumuse tundmine väga oluline. Sa pead iga oma ihurakuga tajuma seda. Seetõttu pole ka vaimuliku ameti eksam võrreldav tavapäraste tööintervjuudega.

25 aasta eest oli eksami sisu selline, et kandidaat kirjutas jutluse või kasuaalkõne ja sellele järgnes vestlus komisjoniga. Tänu assessor **Marko Tiitusele** on viimastel aastatel vaimuliku ameti eksamid ümber korraldatud. Kui vaimulik alustab pastoraalseminaris, siis toimub *pro venia concionandi* eksam. Üks osa sellest on kirjalik, kontrollitakse teoloogilisi teadmisi ja siis tuleb alles vestlus. Võib öelda, et künnis on nüüd natuke kõrgem. Pärast pastoraalseminari toimub *pro ministerio* eksam, mille sisuks on jutluse kirjutamine ja vestlus peapiiskopiga, kes otsustab ordinatsioonivalmiduse üle. Rõhuasetused on muutunud ehk filter on enne pastoraalseminari.

Milliste teoloogiliste teemadega oled nende 25 aasta jooksul enim maadelnud?

Eks need võitlused kestavad siiani. Olen teismelisena kirikusse tulnud, siis oli usk minu jaoks lihtne ja selge, tõed klaarid ja mustvalged.

> **Jumala arm on üha enam esiplaanil käsu kõrval.**

Ka neil õpetajatel, kes tol ajal õpetasid, oli selgus. Ajapikku on tulnud juurde pooltoone. Jumala arm on üha enam esiplaanil käsu kõrval. Tohib, ei tohi – need asjad on ju lihtsad. Aga kui vaadata ühe ja teise nurga alt, siis pole sugugi nii lihtne.

Teemad? Eks igapäevaselt kirikus puudutab enim eetikaga seonduv. Ei pea silmas viimastel aegadel tõstatunud samasooliste inimestega seotud küsimusi. Ka 25 aastat tagasi mõeldi, kuidas suhtuda abielulahutusse või kas vaimulik tohib või ei tohi lahutada. Olen ise elanud teadmisega, et abiellun ühe korra elus ja muid võimalusi pole.

Täna näeme, et on võimalik ka teoloogiliselt neile asjadele läheneda erineva nurga alt ja seda ka meie kirikus. Selles suhtes on õigus neil, kes ütlevad, et selgus võiks olla suurem. Kahtlen, kas jõuame reglementeeritud sisekordade ja eetikakoodeksiteni. Armastuse käsk, millest lähtume, sisaldab palju rohkem nüansse kui kümme lauset kivitahvlil.

Naiste ordineerimise teema tõstatus minu jaoks alles peapiiskopi valimiste eel. Sinnani oli lihtne elada, sest teadsin, et ei pea ise otsustama. Arvan, et see on paljude jaoks siiani väga lihtne just seetõttu. Selle küsimusega võitlesin. Praegu tajun, et Jumal on mulle kindluse ja rahu andnud selles osas.

Pühakiri on meile oluline. On sul lemmikraamatuid või olulisi kirjakohti, mida oled endas kandnud?

Eks need ole ajas muutunud. Nädala eest käisin Torontos emeriitpeapiiskop **Andres Tauli** matmas. Tema oli see, kes julgustas mind kandideerima peapiiskopiks. See oli üllatav, sest me polnud väga lähedalt seotud. Vastasin, et eks mul on veel aega, olen noor. Tema ütles, et ära põlga oma noorust, ja meenutas mulle piiblilugu, kuidas Vanas Testamendis Taavetist sai kuningas (1Sm 16:1–13). Loos lastakse Taaveti vennad prohvet Saamueli eest läbi käia ja prohvet ei anna ühegi kohta sõnumit, et tema oleks õige. Siis selgub, et on veel üks noor poiss lambakarjas. Ehk – tolleaegseid tavasid arvesse võttes – mitte esmasündinu, kõige vanem ja väärikam, polnud see, kes Jumala silmis vääris kuninga ametit.

Andres Taul meenutas mulle seda lugu ja ütles, et Jumalal on omad plaanid. Jah, sa võid olla kõige noorem, ent las Jumal otsustab. Sinu asi on anda nõusolek. See oli üks tähendusrikkamaid piiblikohti seoses praeguse ametiga. Julgustas väga ja teatud mõttes on ka üle kantav kogu varasemale vaimuliku perioodile.

Milliseid piiblitõlgendamismeetodeid oled meie vaimulike seas täheldanud? Kas see võiks olla erinevate vaadetega koolkondade tekkimise põhjus kirikus?

Ei ole kohanud ei usuteaduse instituudist ega usuteaduskonnast hariduse saanud vaimulike seas pühakirja sõnasõnalisi fundamentalistlikke tõlgendusi. Oleme ikka lähenenud kontekstuaalselt, ajalooliskriitilist meetodit mõõdukalt kasutades. Küsimus on, kus hakkame Piiblisse sisse lugema seda, mis meile endale meeldib ehk kust läheb tõlgendamise piir ja kas seda üldse on. Kas see on vaimuliku enda otsustada või peab selle piiri määrama kirik? Meie õpetuse alused on ju määratletud ka meie põhikirjas, aga ka seal on tõlgendamisruumi.

Kas ülemkarjasena oled pidanud mõnele vaimulikule ütlema, et piir on ületatud?

Ikka olen ja on ka kohti, kus piiri määrame. Siin oli juttu konsistooriumi eksamitest. Oleme mõnele vaimulikule öelnud, et kõik on tore, aga on midagi, mille pead ära korraldama. Kui see on korras, siis tuled tagasi. Seda ka siis, kui ei ole võtta paragrahvi, millele näpp peale panna. On ka ametis olevaid vaimulikke, kellega olen pidanud tõsiselt vestlema oma piiskopi autoriteedist lähtuvalt.

Perekonnaga seotud teemad on sageli need, millega peab tegelema. Eelmisel nädalal toimus piiskoplik nõukogu abielu teemadel ja jõudis sisuliselt välja piiskopi meelevalla ja autoriteedini. Selle asemel et hakata väga täpselt reguleerima abielu ja perekonnaga seotud küsimusi, leiti, et piiskopid võiksid olla ikkagi need, kes ütlevad ja otsustavad.

Juhtumipõhiselt?

Tegelikult paluti, et ametis olevad ja emeriitpiiskopid ning peapiiskopid tegeleksid nende küsimustega ja pakuksid välja lahendused. Usaldati piiskoppe kui neid, kellele ameti poolest õpetuse puhtus ja järelevalve tegemine kuulub. Ehk kardame piiskoppidena seda meelevalda vahel kasutada ja siit tuleneb tahtmine, et oleksid igasugused koodeksid.

On ka vastupidiseid juhuseid, kus öeldakse, et piiskop peab ütlema … aga kui piiskop ütleb, siis on ikkagi terve rida vaimulikke, kes arvavad, et selles küsimuses piiskop eksib, et tal pole piisavalt teoloogilist pädevust või kogemust. Seda esineb nii liberaalse kui ka konservatiivse tiiva esindajate seas.

Täpsustan abielu teemat. Kas arutasite üldist arusaama kristlikuks abielust või oli küsimuse all samasooliste kooselu teema?

Kogu kompleksteema. Sooviti, et piiskopid esitaksid ettepanekud piiskoplikule nõukogule, kuidas edasi minna. See on pigem metoodika küsimus, mitte mis on õige ja vale. Ehk siis abiellumised, lahutamised, vabaabielud, vabad suhted, kärgpered jne, seda nii vaimulike kui ka kristlaste elus üldisemalt, kuidas nendesse suhtume. Sealhulgas ka samasooliste küsimus.

Kas teeme reglementeeritud juhise või läheneme hingehoidlikult? Kui otsustame, et vaimulikul on õigus hingehoidlikult läheneda ja lahendada neid küsimusi oma koguduse liikmete seas, siis ei tohi tulla naaberkoguduse õpetaja ütlema, et sa oled valesti käitunud.

Missugune on Jumal?

(Pikk mõttepaus. – K. L.) Teooriaid on erinevaid ja tsitaate võiks palju ritta panna, aga minu jaoks on Jumal isa või vanema kuju. Hea ja mõistev vanem või isa, kellega suhestuses olen alati mina see, kes ootab, et ta mind mõistaks, ka minu patus, süüs ja eksimustes ei sulgeks ust. Olen tajunud, et ta ei ole seda teinud. Täpselt sellise lapsevanemana olen tahtnud ise käituda oma lapsega, kuigi see ülesanne pole alati kerge, eriti kui laps on teismeline.

See tähendab, et inimese suhe Jumalaga on alati isiklik. Jumal pole kummardatav abstraktne monarh, kes vaatab minu peale kui ühele pööblist. Vahel samastatakse Jumalat ka saatusega, taas on ta hästi abstraktne, mingi jõud või energia. (Meelekindlalt! – K. L.) Ei ta pole selline! Jumal tunneb mind nimepidi. See on väga isiklik suhe ja Jumalal on valmisolek olla sellises isiklikus suhtes iga inimesega. Küsimus on, kas inimene seda tahab.

Homme kaitsed usuteaduse instituudis religioonipedagoogika eriala magistritöö (lehe ilmumise ajaks on dissertatsioon edukalt kaitstud. – Toim). Mis teemal töö kirjutasid?

Alustasin 2006. aastal õpinguid religioonipedagoogika magistrantuuris. Tegelikult olin atesteeritud pedagoog 1990ndatest, võisin rahulikult usuõpetuse õpetajana koolis töötada. Põhjus oli selles, et kantslerina tekkis aeg-ajalt vajadus UIs õpetada, ent siin tekkis takistus.

Alustasin õpinguid UIs 1991. aastal sama õppekavaga, mida kasutati nõukogude ajal, ja lõpetasin 1998. Nende haridus, kes said diplomi täpselt sama programmiga õppides enne 1991. aastat, võrdsustati magistrikraadiga. Ent siis hakkas kõrgharidusmaastik muutuma, käivitus Bologna süsteem, sattusin ülemineku perioodi, kus seda haridust enam ei võrdsustatud magistrikraadiga. Instituut jäi rumalasse olukorda, kus ta ei saa iseenda haridust aktsepteerida. Sisuliselt on mul, kui töö edukalt kaitsen, kaks magistritasemel haridust, esimest ainult ei nimetata nõnda.

Magistritöö teema on „Iseseisvuse taastanud Eestis luterliku üldhariduskooli loomine Tallinna Toomkooli näitel“. Olin väga huvitatud, et toomkooli lugu saaks kirja. Tegemist on ju ka esimese luterliku üldhariduskooliga taasiseseisvunud Eestis. Kirjutasin selle töö kolme nädalaga veebruaris. See oli võimalik tänu sellele, et allikmaterjalid olid konsistooriumi, toomkooli ja toomkoguduse elektroonilises arhiivis vaid sisselogimise kaugusel ja sain töötada kodus. Juhendaja **Riho Saard** aitas palju materjalidega, mis jäid nendest arhiividest väljapoole.

Praostkondlike esinduskogude ehk sinodite töö lõppes mais. Milline üldmulje jäi 2017. aastast meie kogudustes?

Käisin 12 sinodist kuuel. Jääb kõlama, et kõik on hästi, ent võib tajuda, et maapiirkondades on kirik n-ö uinumise faasi jõudnud. See on objektiivsetel põhjustel nii ja ei tulene otseselt meie vaimulikest ega kogudustest. Inimesed lihtsalt lähevad maalt ära.

Kogudused keskenduvad pisku hoidmisele. Oma tuumik on igal pool, aga kasvu on vähestes kohtades. Olemasolevad inimesed on pühendunud ja tublid, tegevused toimuvad. Tajud, et otseselt kriisi ega probleemi ei ole, ka valesti midagi ei tehta, aga kogu ilm meie ümber ja olukord, mis valitseb, soosib teatud nukkumise perioodi.

Ehk väljub nukust liblikas?

Jah, seda me kõik loodamegi. Pealtnäha on vaikelu, ent kui süvened, kui vaatad mikroskoobi all, siis näed tohutut elu. Eks kiriku tervis ole samasugune nagu riigil. Kui sõita maapiirkondades ringi, siis teed ja keskused on tihti korda tehtud. On jalgrattateed, kiigeplatsid. Samas pole teedel inimesi ega kiikedel lapsi.

Ehk üleüldine elukvaliteedi tõus maapiirkondades ning elukeskkonna muutumine mõnusaks ja toetavaks avaldab ühel momendil oma mõju ja inimesed tulevad tagasi. Kas see koguduste liikmeskonda kasvatab, on iseküsimus.

Mis veel? Vaimulikkonna puhul on tunda väsimust. Mure on ka, et uus pealetulev vaimulike põlvkond ei kipu minema vaimuliketa kogudus-

liblikate ootel

Peapiiskop Urmas Viilma ütleb meelekindlalt, et Jumal pole mingi abstraktne jõud või energia.
KÄTLIN LIIMETS

tesse, vaid paigutuvad näiteks suuremate koguduste abiõpetajateks, samas kui mitu praostkonda vaevleb vaimulike puuduses. Võetakse positsioonid, mis on turvalised.

Ei näe seda indu, mis mul endal oli. Et oled valmis minema kuhu iganes, et saaks vaid teenida. Minu mentor õpetaja **Jaan Jaani** leppis sisuliselt praost **Andres Põderi** ja tollase Pärnu-Jaagupi õpetaja **Ernst Rosensteiniga** kokku, et lähen Pärnu-Jaagupisse teenima. Keegi ei rääkinud palgatingimustest ega eluasemest. Tuli telegramm, et olen kutsutud 10. oktoobril 1993 pidama lõikustänupüha jutlust. Nõukogu valis mind diakoniks, leppisime kokku päeva, millal kolin. Ma isegi ei teadnud, kuhu täpselt kolin. Usaldasin ja läksin suure innuga.

Lisaks see, millele **Kristjan Luhamets** on tähelepanu juhtinud – meil seisab lähikümnenditel ees suur kaadrinappus, sest vaimulikkond vananeb. Viimastel aegadel on ka uued vaimulikud pigem keskealised, pärast mind on tulnud vaimulike põlvkond, kes on minust vanem. Mis jälle omakorda tähendab, et nad lähevad emerituuri koos minuga või enne mind.

Vaikelu juurde naastes: on ju ka elujõulisi maapiirkondi, kasvõi Võrumaal Rõuge, kuhu on keeruline kodu leida.

Kaks piirkonda – Võrumaa ja Saaremaa – on need, kus tajusin koguduste elujõudu, et sinna ei ulatu pealinna mõju. Võru sinodil oli näha, et kristlik kogukond pole suletud, vaid on toimiv tervik koos ümbritsevaga. Sama oli tunda ka Saaremaal Kihelkonnas, kus käisin hiljaaegu õpetaja **Rene Reinsoo** töövarjuks.

Üks üldine tähelepanek veel – arvan, et sellele tuleks hakata rohkem tähelepanu pöörama. Kogudused kasvavad seal, kus toimuvad koduküläslastused. Ida-Harju ja Viljandi praostkonnas tuli see väga kenasti ka statistikast välja. See pole midagi ületamatut ja peab toimuma ikkagi etteteatamisega. On ka võimalik süsteemi luua, nt külastada sünnipäevadel. Seda võivad teha ka vaimuliku poolt volitatud isikud.

Minu kogemus on ka see, et külades on n-ö poemisjon väga efektiivne.

Oluline on praegu muutumine koguduseõpetajast kogukonnaõpetajaks. Nägin Kihelkonnal, kuidas Rene Reinsoo toimib kogukonnaõpetajana. Kui vaimulikud tajuksid, et nad on kogukonnaõpetajad, siis n-ö kauplusemisjon, jaanipäevamisjon või mis iganes külaüritustel osalemine, ka spordiüritustel kasvõi pealtvaatajana – see mõjub. See näitab, et õpetaja kuulub kogukonda.

Kuidas sa ennast laed, kust jõudu ammutad?

Seda ametit ei oleks võimalik pidada, kui pere toetust ei oleks. Samas oleme mõlemad abikaasa **Eglega** tohutus töötsüklis kogu aeg. Kui meil on võimalik vahel koos liikuda, kasvõi hiljutine sõit Kanadasse Andres Tauli matusele, siis need koosolemised on olulised üheshingamised.

Müüsime kümne aasta eest ehitatud maja Sauel, kuna elame nüüd ametiresidentsis, ja ostsime suvekodu Muhu saarele. Suveplaanid olid selleks hetkeks küll juba tehtud. Meil on kahjuks suvel vaid ühe-kahepäevased ajad, mil sinna saame sõita, ent tore, et see koht on olemas. Muhus on imeilus loodus. Lähed ja jalutad kadakate ja heinamaade vahel mitu tundi, see juba ise laeb, ei olegi vaja midagi muud. Merre pole veel jalga saanud, aga meri on kümneminutilise jalutuskäigu kaugusel.

Kas anonüümsus on Eestis sinu jaoks üldse võimalik? Vajad sa seda?

Anonüümsus on vajalik. Suvepuhkuste ajal läheme perega reeglina Eestist ära. Viimastel aastatel panen endale ise reisikavad ja plaanid kokku, aga olid ajad, kus võtsime paketireise mitte Eesti büroode, vaid Soome kaudu, et veidikenegi anonüümsena liikuda. Üldiselt olen arvestanud sellega, et mul ei ole anonüümsust Eestis. Seda juhtub väga sageli, et keegi tuleb juurde ja kõnetab. Sellega harjub.

KÄTLIN LIIMETS

EELK peapiiskop Urmas Viilma

- Snd 13.08. 1973 Tallinnas.
- Ristitud ja konfirmeeritud 1990 Tallinna Jaani kog.
- Ord. diakoniks 2.5.1993, õpetajaks 15.9.1998, pühitseti piiskopiks ja seati peapiiskopi ametisse 2.2.2015.
- **Haridus**: Saue kk 1991, UI 1991–1998 (dipl), magistriõpe (religioonipedagoogika) 2006–2018.
- **Teenistuskäik**: Keila diak 1993, Pärnu-Jakobi diak 1993–1998 ja õp 1998–2004, Mihkli h-õp 1999–2004, Tõstamaa h-õp 2001–2004, Vigala h-õp 2003–2004, Lääne-Harju vik-õp 2005–2008, EELK vik-õp 2008–2010, Tallinna toomi õp 2010–2015. Pärnu abipr kt 1999–2003 ja abipr 2003–2005. Kons ass 2005–2008 ja kantsler 2008–2015.
- **Muud ametid**: töötanud üle 20 aasta kooliõpetajana; Toomkooli asutaja; Halinga vallavolikogu liige 1996–2003, esimees 1999–2002, Saue linnavolikogu aseesimees 2005–2013.
- **Autasud**: EELK Pärnu praostkonna Millenniumi medal 2000, EELK Teeneteristi III järk 2007, aasta vaimulik 2012, EELK Teeneteristi I järk 2015, Saue linna teenetemärk 2015.
- **Pere**: abikaasa Egle, tütar Birgitta-Simi (snd 2005).

LMLi peasekretär Martin Junge, LMLi president Panti Filibus Musa, patriarh Bartolomeos I, peapiiskop Urmas Viilma, LMLi oikumeeniliste suhete sekretär ja EELK vikaarõpetaja Anne Burghardt. Foto autor on samuti delegatsiooni koosseisu kuulunud LMLi kommunikatsioonijuht Árni Svanur Daníelsson. INTERNET

Peapiiskop külas Konstantinoopoli patriarhil

Peapiiskop Urmas Viilma külastas Luterliku Maailmaliidu (LML) delegatsiooni koosseisus 8.–12. juunini õigeusu kiriku Konstantinoopoli oikumeenilist patriarhaati.

Maailma enam kui 200 miljonit õigeusklikku jagunevad rohkem kui tosina kohaliku kiriku ja patriarhaadi vahel. Ehkki ülemaailmset kirikupead õigeusklikel ei ole, peetakse Konstantinoopoli oikumeenilist patriarhi ajaloolistel põhjustel teiste maade juhtivvaimulike seas auväärseimaks. Ta resideerib praegu Türgile kuuluvas Istanbuli linnas, mille ajalooline nimi on Konstantinoopol. Alates 1991. aastast on patriarhiks **Bartolomeos I**. Meie jaoks on oluline seegi, et paljude peamiselt kreekakeelsete piiskopkondade kõrval kuulub Konstantinoopoli patriarhaati ka Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik.

LMLi kodulehe järgi on õigeusu kiriku ja luteri kiriku dialoog kestnud katkematult alates 1981. aastast ning keskendub praegu Püha Vaimu tööle kirikus. Seekordset delegatsiooni juhtinud LMLi president **Panti Filibus Musa** kinnitas, et Konstantinoopoli patriarhaat on olnud luterlastele suurepärane partner teel kristlaste suurema ühtsuse poole. Lisaks ühispalvustele ning kohtumistele õigeusu vaimulikega tutvusid külalised kohalike kristliku pärandiga seotud vaatamisväärsustega ning osalesid patriarhi nimepäeva pidulikul tähistamisel.

Urmas Viilma kuulus delegatsiooni seetõttu, et ta on üks LMLi seitsmest asepresidendist. Ent oma Facebooki lehel jagatud muljetes juhtis meie peapiiskop tähelepanu ka asjaolule, et Bartolomeos I on juba kahel korral Eestitki külastanud. Viilma kinnitusel tänas ta patriarhi toetuse eest luteri ja õigeusu vaimulike ühisele teoloogilisele ettevalmistusele EELK Usuteaduse Instituudis. Vähe on tema sõnul riike, kus luterlaste ja õigeusklike koostöö sama hästi toimib kui Eestis.

„Külalislahkus ja vennalikkus ning isiklik tähelepanu patriarhilt kolme päeva kestel oma luterlastest usukaaslaste vastu on olnud imetlusväärne," märkis Viilma. „Loodetavasti aitab just selline vastastikune armastusväärne suhtumine eelseisval perioodil palju kaasa kirikutevahelise dialoogi edenemisele teoloogilises ühiskomisjonis," lisas ta.

RAIN SOOSAAR

V Peipsimaa orelifestival

26. juuni kell 19 Illuka kirik. Elke Unt (Tartu)
27. juuni kell 19 Iisaku kirik. Anna Humal (Tartu)
27. juuni kell 19 Lohusuu kirik. Larisa Carjkova (Läti) ja Érika Jonite (sopran, Läti)
28. juuni kell 19 Mustvee kirik. Ilona Birgele (Läti)
28. juuni kell 19 Torma kirik. Larisa Carjkova (Läti) ja Érika Jonite (sopran, Läti)
29. juuni kell 19 Kodavere kirik. Saltanat Abilkhanova (Kasahstan)
29. juuni kell 19 Räpina kirik. Ilona Birgele (Läti)
30. juuni kell 19 Tartu Pauluse kirik. Saltanat Abilkhanova (orel, Kasahstan)

Kontserdid on tasuta. Annetused lähevad Peipsimaa orelifestivali kirikutele orelite heaks.

Kaitseväe kaplan ja kirik

Mai esimeses pooles toimus kaitseväe suurõppus Siil 2018, mis hõlmas ligi 15 000 inimest, nende hulgas ka kristlasi, ning üle 10 tegev- ja reservkaplani. Kirikuleht läks sellest teemast peaaegu vaikides mööda. Minagi ei peatu sellel rohkem.

Kirjutama ajendas hoopis artikkel politseikaplanitest (vt EK 16.05.2018, Tuuli Raamat: Politseikaplanid osalevad politsei igapäevatöös). Hea ja ülevaatlik. Lugu algas küsimusega: kes on kaplan? Vastus oli: „Kaplan on vaimulik, kes on kiriku poolt ametisse pühitsetud, kuid töötab ja teenib väljaspool kirikut - koolides, haiglates, politseis, vanglates, sõjaväes jm."

Saan mõttest hästi aru, kuid takerdun siiski väljendile „väljaspool kirikut". Kas ja kuidas saab vaimulik teenida väljaspool kirikut? Jah, väljaspool kirikuhoonet, kuid mitte väljaspool kirikut kui ristikogudust.

Võiks öelda nii: kaplan on vaimulik, kes ei tööta koguduse hingekarjasena, vaid teenib kaitseväes, politseis, haiglates jne. Eesti kaitseväe kaplanite töö eelduseks on, et kaplan on EKNi liikmeskiriku vastava pühitsuse ja piisava kogudusetöö kogemustega vaimulik. See tähendab, et ta kuulub sellesse kirikusse ja tegutseb oma kiriku volitusel. Otsene tööandja on küll kaitsevägi ja ülesanded on seotud konkreetse üksuse isikkoosseisu teenimisega.

Kaplani seos oma kirikuga (organisatsiooniga) on väga konkreetne. Võib öelda, et kiriku töö ulatub kaplanite kaudu ka kaitseväkke, politseisse, haiglatesse ja mujale. Aitäh, Tuuli, teema algatuse eest!

Piiride tõmbamine

Ühiskonna poolt vaadates on oluline, et kaplanid ei aja kaitseväes või politseis kitsalt oma kiriku asja, vaid lähtuvad vastava riikliku institutsiooni vajadustest. Usklike religioosne teenimine on sellest vaid üks osa, laiemalt on kaplani ülesanne olla kõigi kaitseväelaste hingehoidja ja toetaja, väärtuste ja traditsioonide kasvataja ja hoidja.

Kuna kaplanaati kuuluvad Eestis eri konfessioonide vaimulikud, siis on kaplanite teatav iseseisvus hea ja vajalik alus, millelt lähtub oikumeeniline koostöö.

Paljude kirikuliikmete ja vaimulike jaoks on kaitseväe kaplan omamoodi imeloom, sest ta ei pea külmas kirikus jutlust, ei näe vaeva kiriku katuse parandamisega, käib laigulises vormis ja saab riigilt palka. Mäletan, kui mind kuus aastat tagasi kogudusetöölt kaitseväkke kutsuti, küsisid mitmed ametivennad minult: „Kas oled nüüd rahul/õnnelik?" Küsimus tundus nagu EELKst välja tõstmisena.

Tõsi, toona olid reeglid väga ranged: kaplanilt oodati täiskoormusega tööd kaitseväes ja põhikoha kõrval töö koguduse õpetajana polnud võimalik. Erandiks olid teenistuse või talituse pidamisel asendamine või kaasa teenimine, kui see ei takistanud põhitööd. Panin kõrvale kogudusetöö, kolisin välja ametikorterist ja alustasin elu otsekui nullist.

Kaitseväe kaplan Peeter Paenurm (vasakul) ja peakaplan Gustav Kutsar. ERAKOGU

Pärast mind kaitseväe kaplaniks tulnud vaimulikud on saanud säilitada oma koguduseõpetaja staatuse ja töö. Sellega koos „töö ja teenimise kirikus" (sh nt hääleõiguse praostkonna sinodil jms). Asjal on ka väga praktiline pool. See aitab leida keskteed olukorras, kus nii kogudusevaimulike kui ka kaplanite pink on üsna lühike.

Täna on keerukas leida väikestele kogudustele vaimulikku. Aga ka kaitseväe või politsei kaplanite ametikohti pole lihtne täita. Põhjused on kõrgetes eeldustes (tervis, füüsiline vorm, erialane haridus, pädevus ja kogemus), võib-olla ka suuremas ja teisepalgelises töökoormuses.

Kaplanite pinki võiks pikendada see, kui reservkaplani koolituse saanud vaimulikud panevad mõneks aastaks kogudusetöö kõrvale ja töötavad kaitseväes. Või politseis. Kaplanite lepingud on nagunii tähtajalised ja võimaldavad rotatsiooni nii kaitseväe/politsei sees kui ka kaplanaadi ja kiriku vahel. Töö kaplanina pakub vaheldust kogudusetööle, uusi kogemusi ja värsket vaatenurka kirikutööle. See nõuaks aga kiriku poolt koguduste teenimise paindlikumat korraldamist.

Vahemees taeva ja maa vahel

Olen märganud, et paljud ohvitserid ja allohvitserid - usklikud ja mitteusklikud - jälgivad kaplani juuresolekul oma sõnakasutust. Kui huultelt lipsab mõni sarviline või vulgaarne sõna, vabandatakse kaplani ees.

Ka paljude kaitseväelaste jaoks on kaplan omamoodi imeloom - kõrgemate sfääride esindaja, natuke ebamaine, vahemees püha ja maise vahel.

Leidsin oma eelkäija arhiivist lõbusa dokumendi 2005. aastast. See on kahe lumememmega illustreeritud „käskkiri" kaplani puhkuse kooskõlastamise korraga. Tsiteerin, kuid jätan asjaosalise ja üksuse nime avaldamata: „Leitnant N puhkuseavaldus tuleb kooskõlastada M isikkoosseisuga. Kooskõlastuste kohta tuleb võtta nõusolekud M isikkoosseisult. Avalduse lisana tekst: Ei oma pretensioone seoses leitnant N puhkusele minekuga kaasnevate ilmastikunähtustega nagu udu, vihm, lörts, lumi, keeristorm jne. Kuupäev ja allkiri." Tekst läheb samas huumorivõtmes veel edasi.

„Käskkiri" näitab, et kaplan oli selles üksuses omaks võetud ja temaga julgeti ka nalja visata. Kindlasti ei pea kaplan vastutama ilma eest, kuid sellised näited peegeldavad ilmekalt, kuidas kaplanilt oodatakse millegi kõrgema ja igavikulise lähemale toomist.

Paljud kristlased arvavad, et kaplanid peaksid kaitseväes tegema tõhusamat misjonitööd ja tooma rohkem inimesi ristimisele. Osa vaimulikke on jälle väga kriitilised kaitseväe leeri ja ristimise suhtes, sest sidet tulevase kodukogudusega ei pruugi sündida. (Tegelikult ei leia ju paljud koguduse juures leeris käinud inimesed ka kodukogudusega püsivat sidet ...)

Julgen väita, et kui kaitseväe või politsei kaplan suudab vähendada inimeste eelarvamusi ja hirme kiriku ja usu ees, siis on see juba suur samm edasi. Religioosne huvi ja usu tärkamine on puhas võit. Koguduste vaimulikud saavad sealt juba ise leeritöö ja kogudusse liitmisega jätkata. Kindlasti on need teemad, mida vaimulikud võiks koos rahulikult arutada ja koostöö võimalusi leida.

Kristlane relvaga

Julgeolek ja riigikaitse on praeguses Eestis aktuaalne teema. Ka kristlased ei saa sellest mööda vaadata, kuigi me teame, et rahu ei sõltu ainult meie enda jõust. Palume ja loodame Jumala kaitsele. Kuid mis on kristlaste vastutus?

Küllap on selle küsimusega pidanud tegelema paljud noormehed ja ka vanemad, kui ees on kutse ajateenistusse. Olen kuulnud kristlaste suust väiteid, et usklik olemine ja kaitseväes (ajateenistuses) teenimine ei käi kokku. Ja mõnigi ajateenija on pöördunud minu poole jutuga, et ta on usklik, hindab inimelu ega saa relva kanda. Küsin vastu: kuidas Piibel vaatab sellele, et usklik relva ei võta, aga eeldab, et mitteusklik on valmis ka tema elu relvaga kaitsma? Kui kõik meie kristlastest vanaisad oleksid Vabadussõjas püssid põõsasse visanud, poleks ka Eesti riiki sündinud.

Just usklikud on pädevad relva hoidma ja Eestit kaitsma, sest nad teavad õigesti elu väärtust, tunnevad selle elu andjat ja suudavad vastutada relva õiglase kasutamise eest.

PEETER PAENURM,
KAITSEVÄE KAPLAN

Õppida tundma Jumalat ja teenida teda

Meie kiriku diakon Lev Lekarkin tähistas 23. aprillil oma 50. sünnipäeva. Paljud tunnevad Levi kui tagasihoidlikku ja vaikse loomuga, kuid samas väga selgete usuliste vaadetega vaimulikku. Juba aastaid võib teda kohata Soome äratusliikumise Rahu Sõna misjonäride ringreisidel Eestis.

Kuidas jõudsid usule Jumalasse ja leidsid tee kirikusse?

Lev Lekarkin: Juba lapsepõlvekodus oli kokkupuude usu teemaga. Mäletan, et õde rääkis midagi Jumalast ja ema tunnistas, et palvetab igal õhtul enne magamajäämist oma laste eest. Need jutud kandsid vilja ja proovisin ka ise palvetada - eriti siis, kui olin jälle põdemas kroonilist bronhiiti. Palusin patte andeks ja tervenemist, ning alati hakkas juba järgmisest hommikust parem ja sain jälle tasapisi terveks.

Kui kasvasin suuremaks, läks ka tervis paremaks ja palvetamine ununes. Järgmine kord tekkis sisemine vajadus Jumala järele pärast Nõukogude sõjaväge. Üks sõber tundis õpetaja **Karl Reinaru** - seadsimegi oma sammud ühel sügisõhtul tema poole, et tunnistada seal oma patud ja paluda Jeesust oma ellu ning südamesse. 1991. aasta suvel sain EELK Rannamõisa koguduses ristitud ning leeritatud.

Miks otsustasid asuda kirikutööle?

Ilmselt on loomulik, et kokkupuude elava ja armastava Jumalaga sünnitab tahtmise tema töös kaasa lüüa. Olin rõõmus, et sain osaleda koguduse diakoonia- ja pühapäevakoolining noortetöös. Tänu sellele tutvusin oma tulevase abikaasa **Maarikaga**, kes oli Rannamõisas pühapäevakooliõpetaja.

Jaanuaris 1999 õnnistati mind Simuna koguduse jutlustajaks ja juunis 2006 ordineeriti diakoniks Harju-Jaani kirikus. Praegu teenin nii Harju-Jaani kui Keila koguduses.

Oled palju aastaid tegutsenud Soome äratusliikumise Rahu Sõna töötegijana. Palun räägi sellest lähemalt.

1990ndatel tuli Eestisse palju Soome misjonäre - ka Rahu Sõna jutlustajad külastasid regulaarselt muu hulgas Rannamõisa kogudust. Mingil hetkel paluti mind teejuhiks ja tõlgiks ühele Eesti ringreisile - oskasin kuigivõrd soome keelt tänu Soome televisiooni vaatamisele lapsepõlves. Aja jooksul oskused kasvasid ja, ei mäleta täpselt, kas aastal 1995 või 1996 vormistati mind ametlikuks töötegijaks.

Lev ja Maarika Lekarkin koos lastega. ERAKOGU

Rahu Sõna on üks lestadiusluse harusid, mis on nüüd ligemale 30 aasta vältel teinud diakoonia- ja kuulutustööd koostöös kohalike luterlike kogudustega. Olen nautinud seda tööd, sest tõlgina ja autojuhina kaasa reisides saan ise palju kosutust kuuldud jutlustest. Pearõhk on pattude andeksandmise kuulutusel Jeesuse nime ja vere läbi. Küllap me vajame kõik iga päev pattude andeksandmist, sest süükoormaga on raske elada ja töötada.

Milline koht on sinu elus perekonnal?

Perekond on küll väga eriline ja tänuväärt Jumala kingitus. Perekond annab elule tublisti sisu juurde ja pakub tuge. Muidugi tuleb ka omalt poolt teistele pereliikmetele toeks olla. See on nagu vaimulik kasvulava, kus me saame treenida oma suutlikkust teha head, sealhulgas (mis on vist kõige olulisem) paluda andeks ja anda andeks. Abikaasa Maarika on Raasikul lasteaiaõpetaja ja Keila koguduses pühapäevakooliõpetaja. Meil on neli tütart: **Elise**, **Marianne**, **Loviise** ja **Sofie**. Seda ei olegi tegelikult palju. Lapsed on suurem rikkus kui raha ja varandus - nii tunnistas mu tädi pisut enne surma.

Lev Lekarkin
- Sündinud 23.4.1968
- Diakoni ordinatsioon 24.6.2006
- Teeninud Simuna, teenib Harju-Jaani ja Keila koguduses
- Soome misjoniühenduse Rahu Sõna töötegija Eestis
- Abielus Maarika Lekarkiniga; peres neli tütart: Elise, Marianne, Loviise ja Sofie

Kuidas sõnastaksid oma elu kõige olulisemad põhimõtted?

Ega mul mingeid originaalseid elu põhimõtteid pole. Meeldib see, mis on juba ammu sõnastatud: õppida tundma Jumalat ning teenida teda. See „elukestev kursus" on ju tegelikult väga põnev ja üha meeldivam, sest „Jumal on hea ja tema heldus kestab igavesti"!

MAREK ROOTS

Olevale olnust ehk Käsu Hansust tänapäeva

Puhjas tähistati 9. juunil küla esmamainimise 600. aastapäeva. Kiriku esmamainimisest on aastaid mõnevõrra rohkem.

Õpetaja Tiit Kuusemaa pühitseb mälestuspingid. 4 X RITA PUIDET

Peaaegu saja-aastane pastoraat on remondi ootel.

Kirikumõisa aidal on vanust 267 aastat.

Tartust Viljandisse sõites jõuab umbes poole tunni pärast Kavilda orgu. Seda kaunist paika tuntakse 13. sajandi esimesest poolest kui Puhja kihelkonda. Missugune muinaskihelkond seal varem paiknes, pole teada. Küla esmamainimise ajaks on aasta 1418, kiriku esmamainimise ajaks 1397. Tegu oli puukirikuga. Praegune kivikirik on külast sadakond aastat noorem ja selle fassaad ootab uuendamist. Vald toetas projekti omaosalust 45 000 euroga.

Missugune küla aastasadade eest välja nägi, on raske ette kujutada. Vanadel fotodel, mis kujutavad Vabadussõjas langenute monumendi avamist 1925. aastal, paistavad kirik ja mälestussammas kenasti kätte. Nüüd kasvab samba ümber põlispuudega park. Külapäeval ei unustatud rongkäigu, laada ja kontserdi kõrval ka vabaduse eest langenuid ja samba jalamil põlesid mälestusküünlad. Kandis päevgi pealkirja „Olevale olnust“.

Teadmisi ajaloost

Väga meeldival kombel said külapäeval kokku minevik ja tulevik. Kirikusse sisse kiigates oli kohe selge - eriliselt kaunistatud pühakoda andis tunnistust algavast laulatusest. Nii andis iidne pühakoda oma õnnistuse noorpaarile ja seejärel laste orelifestivalist osavõtjatele. Aga enne veel, kui lapsed oma orelimänguoskuse proovile panid, õnnistas kirikuõpetaja **Tiit Kuusemaa** kiriku ees kaks pinki ja Puhjast pärit köstri Karl Tuvikese vennapoeg **Kaarel Tuvike** kõneles Käsu Hansust.

Puhjalased võivad tõesti olla uhked oma väärika ajaloo üle. Siin teenis Vastse Testamendi tõlkija **Adrian Virginius**, kelle palvel saadeti 1686 Puhja lapsi õpetama üks Forseliuse kasvandik. Kas ka **Käsu Hans** Forseliuse seminaris õppis, pole teada, aga 1701 oli ta igal juhul Puhjas köstri ametis. Ja siin kirjutas ta nutulaulu Tartu hävitamisest Põhjasõjas. 1706 hukkasid venelased ka Adrian Virginiuse, 12. juulil 1708 hävitasid aga Tartu linna.

Nutulaulu „Oh ma vaene Tardo liin“ peetakse esimeseks eestikeelseks luuletuseks, selle vanim koopia on aastast 1714 ja see on säilinud Tartu Jaani kirikuraamatus. Itk loeti ka külapäeval kirikus ette. Mõlemale mehele on aga Puhja kirikuaias pandud ühine mälestuskivi.

Moodne uuring

Kirikumõisas ringi jalutades ei jää märkamata vana-vana hoone ja selle ust silmitsedes võib arvata, et tegu on aidaga. Õpetaja Kuusemaa kinnitab mu arvamust ja selgitab, et hoonele tegi möödunud aastal moodsate vahenditega dendrokronoloogilise uuringu **Alar Läänelaid**. Uuringu tulemus näitab, et ait pärineb aastast 1751.

Tänu projektitaotlusele sai kogudus hoone päästmiseks 5000 eurot. Murekohaks on katus, aga ka osa palke tuleb välja vahetada. Mais ja juunis on koguduses peetud kolm korda talgupäeva, sest tööd on üle mõistuse palju. Oluline on kiriku ja ümbruse korrashoid, ees seisab veel aida tühjendamine.

„Meil on kolm rauda korraga tules. Raske on rinnet hoida ja natuke hullumeelne, aga kui raha antakse, tuleb püüda,“ sõnab õpetaja. Täpsustuseks tuleb öelda, et raha on saadud ka kiriku fassaadi ja avatäidete ning pastoraadi renoveerimiseks.

Puhja Püha Dionysiuse kirik

- Puhja kirikut on esmakordselt mainitud 1397.
- Praegune kivikirik ehitati aastatel 1495–1499.
- Altarimaal „Kristus ristil“ valmis 1859. Autor Anton Bauer.
- Kirikus on haruldane Müllverstedti orel aastast 1882.
- Möödunud aastal oli koguduses 51 liikmesannetajat.

Puhja pärl

Kiriku kõrvalt leiab Puhja vana apteegi, kus külapäeval oli kohvik avatud. Külastajaid rõõmustas seal muusikaga **Onu Endel**, nii nagu teda kodukohas kutsutakse. Lai naeratus näol, tõmbas ta lõõtsa. See olla tal kolmas lõõts ja tehtud oma kätega. Niisugused toredad inimesed elavad Puhjas.

Kus elasid siin 19. sajandi lõpus kihelkonnakooli õpetajatena töötanud helilooja **Aleksander Läte** ja luuletaja **Gustav Wulff-Õis**, kelle mälestuskivi samuti kirikuaiast leiab, ei tea. Aga kohalik pärl on kindlasti ka pastoraat, millel vanust peaaegu sada aastat. Vana pastoraat põlenud õpetaja **Jaak Valgu** teenimise ajal 1912 maha ja uus valminud õpetaja **Tõnu Markuse** eestvõttel 1920ndate alguses. Tegu on suure hoonega, mis sobis hästi kirikumõisa.

Nõukogude ajal oli see koolile abihooneks, selgitab õpetaja Kuusemaa. Seal oli internaat, käsitöötoad, alumisel korrusel elas õpetaja. Räägitakse, et haridusosakonnast nõutud õpetaja väljatõstmist, sest õpilastel olevat sobimatu temaga ühes majas elada. Direktor **August Kirsipuu** oli aga sellele mõttele vastu ja **Jaan Lääne** võis pastoraadis edasi elada.

Praegu on pastoraat üksjagu räämas ja ootab remonti. Omaosaluseks vajalikust rahast on osa puudu, muidu võiks riigihanke välja kuulutada. Kogudus unistab ka verandade taastamisest, aga kas see kunagi teostub, ei tea. Kui veel metsistunud park korda saab ... Kärneri ameti võiks tõesti uuesti ausse tõsta.

Austust eelkäijatele

Kui kogudus mõtles, kellele mälestuseks kiriku juurde pink panna, oli mõtlemist pikalt. Oma pingi kohalikule kalmistule saavad sinna maetud õpetaja Jaak Valk ja köster **Rudolf Peerna**, kes hoidsid jumalasõna elavana vabariigi esimese iseseisvuse ajal. Raha nende kahe pingi jaoks veel kogutakse. Kirikuaeda aga said pingid õpetaja Jaan Lääne ja organist **Hildegard Linno**, kes hoidsid koguduseelu jõus nõukogude perioodil. Mälestuspinkide pühitsemisele külapäeval oli tulnud ka õpetaja Lääne poeg, Paide koguduse organist **Olaf Lääne**.

Igapäevane elu viib siiski mõtted pigem tulevikule. Külapäevale eelnenud neljapäeval, 7. juunil, külastas Puhja kogudust peapiiskop **Urmas Viilma**. Algselt peapiiskopi tervituseks mõeldud väike kontsert kasvas kooli initsiatiivil suureks ja täitis kiriku lastega. Ühisel pidulikul lõunasöögil koguduse juhatuse ja nõukoguga viibisid ka Elva vallavolikogu esimees **Maano Koemets** ja muinsuskaitsja **Inga Raudvassar**. „Kohtumine oli hästi sünergiline, lähendas valla juhtkonna ja koguduse suhteid,“ on õpetaja Kuusemaa kohtumise üle rõõmus.

Kohtumisel õpetaja juures kodus kõneldi õpetaja elust ja teenimisest, jagati rõõme ja muresid ning õpetaja Kuusemaa kinnitas, et ei kavatse veel pensionile jääda.

RITA PUIDET

Hiirte tantsust marsi ja fuugani

Laupäeval, 9. juunil toimus Puhja kirikus vabariiklik laste orelifestival.

Kui laupäeva lõuna paiku Puhja jõudsin, tuli pargi vahel vastu orelimeister **Olev Kents**. Kohtumine oli muidugi meeldiv, ent põhjus, miks meister Puhja oli tulnud, kaugeltki mitte. Kevaditi on ikka see häda, et mingil hetkel muutuvad kirikud kuivaks ja orelid lähevad häälest ära. Ühel aastal natuke varem, teisel hiljem. Nii nagu ilmataat vihmal laseb sadada.

Et sel aastal on pikka aega väga kuiv olnud, saabus häda kätte just nüüd. Ei saa ju lasta festivalil toimumata jääda või muusikaliselt untsu minna ja nii ruttas meister kibekiirelt appi. Ei loe siis magamata öö või mõni muu asine toimetus, mis seetõttu tegemata jäi.

Vaatamata sellele, et orel kontserdi ajal oma kanget iseloomu näitas ja meister ise lõõtsa tallama läks, võib laste etteasted kordaläinuks lugeda. Rõõmu oli palju ja kuulajad plaksutasid hoolega. Ei ole see orelimängu õppimine sugugi lihtne, kuigi festivalil esinenud 14aastane **Joosep Vall** sõnab, et eks ta pisut keerulisem ole kui klaveri mängimine.

Joosep on orelimängu õppinud neli-viis aastat ja esines festivalil kahe oma palaga: „Vaata, sulle tuleb Kuningas“ ja „Valse festivale“. Viimane kahest oli algselt klaveripala, mille Joosep festivali jaoks orelile arranžeeris. Ta oli ka esinejatest ainuke noormees, sest Keilast tulema pidanud **Erik Rajamäe** oli kahjuks haigestunud.

Festivalil mängis kokku kaheksa noort, neist noorim **Paula Liisa Alasepp** Kohila koolituskeskusest. Õpetaja **Eve Lend** Kohilast oli kohal kahe õpilasega ja osales festivalil esimest korda. Harjutamas käivad nad Hageri kirikus. Üldse ongi huvitav, kuidas oreliõpe toimib.

Näiteks õppis selleaastase orelifestivali korraldaja **Miina-Liisa Kuusemaa** tütar **Viiu Elise** organist **Anneli Klausi** käe all. Kui ta õpingutega uuele tasemele jõudis, avati just talle mõeldes Tartus H. Elleri nimelises muusikakoolis oreliõpe. Tema õpetajaks sai **Urmas Taniloo**. Nüüdseks on Viiu Elise õppinud orelimängu kaheksa aastat.

Orelifestival sündis 14 aastat tagasi ideest tuua kokku oreliõpetajad ja -õpilased, selgitab idee autor, ühe õpilasega festivalil osalenud organist **Tuuliki Jürjo**, kes just lastele harjutamiseks on loonud hulganisti orelimuusikat. Nii kõlas sellelgi kontserdil mitu tema pala, eriti lõbusalt „Hiirte tants“, mis tõsise marsi, fuuga ja tokaata kõrval lõbususega hästi meelde jäi.

RITA PUIDET

Esinejatest noorim oli Paula Liisa Alasepp. Tema õpetaja on Eve Lend.

Ilmar Vananurm

Valge öö

Kui päike naaberküla taha
omale aset ei säti,
vaid veereb mööda pedakate latvu
peatust tegemata kesköökellani ...
Siis meigas magada ei malla,
ei und saa kägu ega luuletaja hing.
Kas üldse keegi sõba silma pääle
täib lasta jaanikuisel ööl?

Mis öö see - hoopis hingevalu
kaedes ajavoolu taolist kärsitust.
Ülehomme hämarduvad õhtud,
lühenevad päevad.
Lühenevad mul ja minu omastel
ning sõpradelgi kärbitakse päevi.

Nüüd eha koitu heletab.
Pea padjale ei tiku.
Silm hakkab uskuma,
et igatsuse kiirgusest
need jaanikuised ööd
nii hellalt helendavad.

2015, 8. juuni

Andres Lehestik

* * *

Jaaniõhtul kui hüpata hooga
ja liduda lati alt läbi
jõuad tuhande õie aasale
kus hingel ei ole häbi
lüüa karikakrale külge
kurameerida kellukaga
tõrvalillele kleepida ligi
rõõmust nutta koos helmikaga
kasteheinaga jagada jooki
väriheinaga õhtuseid õrnusi
viia maasikamarjale kooki

ja laulda ja tantsida koiduni
kus leiad end põhjast ning lõunast
palju paremal vasemal väljal
sõnal jalg seal õitseb võid noppida
imeõie ta vaba on reegleist
õrnalt hoida teda kui unenägu
ja kõndida temaga kõrvu
läbi suve ja kuldse sügise

talvel mälestus ilus
kui lonks Läti palsamit
lisab elutulele rammu

2 X LIINA RAUDVASSAR

Põhja-Iirimaa õppetunnid

Suure reede rahulepingu 20. aastapäev on nii Põhja-Iirimaal kui mujalgi andnud põhjust taas juttu teha sealse religioosse värvinguga konflikti põhjustest ja lahendamispüüdlustest.

Seejuures rõhutatakse sageli, et Põhja-Iirimaa õppetunnid on väärtuslikud kõigile, kes mujal maailmas sarnaste probleemidega rinda pistavad.

Keeruline minevik

Põhja-Iirimaa konflikti juured ulatuvad kaugele ajalukku. Juba XIII sajandist oli Inglismaa kehtestanud oma ülemvõimu Iirimaa üle, kuid iirlased jäid reformatsiooni järel katoliiklasteks. XVII sajandil asustati Inglismaalt ja Šotimaalt aga Iirimaale protestantidest asunikke. 1921. aastal, mil loodi omaette Iiri riik, moodustasid saare põhjaosas paiknenud Ulsteri provintsis protestandid napilt üle poole elanikest. Et nood olid reeglina unionistlike vaadetega ehk saare iseseisvumise vastu, jäigi suurem osa Ulsterist Briti võimu alla.

Algusest peale jäi nii Põhja-Iirimaa poliitilises kui majanduselus jäme ots protestantide kätte. Katoliiklased tundsid ennast kõrvalejäetuna ja diskrimineerituna. 1960. aastatel hoogustus nende võitlus võrdsete õiguste nimel. Algul olid meeleavaldused rahumeelsed, kuid 1969. aastal väljus olukord kontrolli alt. Ka Briti sõjaväe tänavatele toomine ei aidanud rahu taastada. Nii saigi alguse ligi kolmkümmend aastat väldanud kriis, mille käigus kaotas oma elu üle 3000 inimese ja umbes 50 000 sai vigastada. Mitmetahulises konfliktis osales mõlemalt poolelt palju eripalgelisi rühmitusi. Neist tuntuimad ja vägivaldseimad olid Iiri Vabariikliku Armee (IRA) nime kasutanud organisatsioonid, mille eesmärgiks oli teha lõpp Briti ülemvõimule Põhja-Iirimaa üle. Eesti keeles on konflikti tagamaadest võimalik lähemalt lugeda **Mike Cronini** üldkäsitlusest „Iirimaa ajalugu" (Tallinn: Valgus, 2009).

Vastasseisu lõpetamine osutus seejuures erakorraliselt keeruliseks, sest vaenupoolte esindajad keeldusid isegi ühte ruumi kokku tulemast. Nii läks vaja mitte ainult kohalike rahusobitajate poolset erakordset visadust ja meelekindlust, vaid ka maailma mõjukaimate poliitikute sekkumist. Lisaks Iirimaa valitsusjuhile **Bertie Ahernile** ja Ühendkuningriigi peaministrile **Tony Blairile** andis oma kaaluka panuse näiteks ka USA tollane president **Bill Clinton**. Ehkki kauplemine üksikasjade üle kestis viimase hetkeni, võidi 10. aprillil 1998 teatada kauaoodatud lepingu sõlmimisest, mis nägi muuhulgas ette relvarühmituste desarmeerimist ja võimujagamise sisseviimist seni vaenutsenud kogukondade vahel. Rahuleping sai oma nime sellele järgi, et sõlmimise päevaks oli juhtumisi suur reede. Hoolimata äärmuslike unionistide vastuseisust kiideti leping 22. mail rahvahääletusel heaks. Iiri Vabariigis oli poolthääletajaid 94,4%, Põhja-Iirimaal aga 71,1%.

Ligi kolmkümmend aastat väldanud vägivaldset konflikti meenutavad tänini *peace line*'id ehk katoliiklikke ja protestantlikke linnarajoone lahutavad müürid. Ent ühtlasi annavad need tunnistust Põhja-Iirimaa kogukondade jätkuvast eraldatusest. INTERNET

Põhja-Iirimaa rahvastik 2011. aasta rahvaloenduse valgel

Rahvaarv
1,8 miljonit

Rahvuslik enesemääratlus*
Britid 48,41%
Iirlased 28,35%
Põhjaiirlased 29,44%
*üks inimene võis valida mitu varianti

Religioon

1. Isikliku usutunnistuse alusel või selle puudumisel religioosse traditsiooni alusel, milles oldi üles kasvanud
Katoliiklus 45,14%
Protestantism 48,36%
Muu religioon 0,92%
Ilma religioonita 5,59%

2. Ainult isikliku usutunnistuse alusel
Katoliiklus 41%
Presbüterlus 19%
Iiri Kirik (anglikaanid) 14%
Metodism 3,0%
Muu kristlik 5,8%
Mittekristlik 0,8%
Puudub või teadmata 17%

Alates 1921. aastast on Iirimaa jagatud Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendkuningriigi ning Iiri Vabariigi vahel.

ALLIKAS: NORTHERN IRELAND STATISTICS AND RESEARCH AGENCY

Tuli tuha all

Konflikti lõpliku lahendamiseni pole siiski jõutud. Sellest annab ilmekalt tunnistust erinevate kogukondade elupiirkondi lahutavate müüride püsimine nii pealinnas Belfastis kui mujalgi. Nood püstitati kriisi alguses ajutise abinõuna, kuid elanikud ei tunne end tänini piisavalt turvaliselt, et nende kõrvaldamisega nõustuda. Usalduse puudumine katoliiklaste ja protestantide vahel pole üllatav, sest ikka veel puutuvad eri kogukondadesse kuuluvad põhjaiirlased harva omavahel kokku. Eraldi on nii koolid, seltsid kui meelelahutuskohad ning sageli ka elurajoonid ja töökollektiivid. Segaabielusidki tuleb küllaltki harva ette.

Raskelt kättevõidetud rahu on inimesed aga hindama õppinud ning äärmuslaste katsed konflikti uuesti lõkkele õhutada pole seetõttu vilja kandnud. Tõsi, viimasel ajal on avaldatud kartust, et Ühendkuningriigi peatne lahkumine Euroopa Liidust võib pingeid süvendada, sest sellega kaasneb tõenäoliselt piiri- ja tollikontrolli taastamine Iiri Vabariigiga. Ka pole kohalikud poliitilised liidrid konflikti lahendamisel sugugi konstruktiivset rolli mänginud, millest annab tunnistust eriti praegune pikaleveninud valitsuskriis. Küllap tuleneb see asjaolust, et vastandumise abil on hõlpsam poliitilist profiiti lõigata kui lepitust propageerides. Etteheiteid võib teha aga ka Põhja-Iirimaa kirikutegelastele.

Kiriku roll

Õigupoolest on raske üheselt vastata küsimusele, millist rolli on usk ja kirik konfliktis mänginud. Ühelt poolt paistab Põhja-Iirimaa nii Euroopas kui Ühendkuningriigis silma religioossuse poolest. Veel sajandivahetusel käis näiteks tublisti üle poole sealsetest elanikest igal nädalal kirikus. Teisalt on usklikkus viimasel ajal järsult langenud, seda eriti noorte ja linnaelanike seas. Seega on õieti järjest ebatäpsem konfliktid osapooli katoliiklasteks ja protestantideks nimetada.

Usuerinevused ei paista pealegi ka keskse tähendusega tüliküsimuseks olevat, ehkki mõned äärmuslased otsivad oma sammudele tänini religioosseid põhjendusi. Tegelikult ei käi võitlus ju selle nimel, milline usk Põhja-Iirimaal peale jääb, vaid kaalul on eri kogukondade sotsiaalne staatus ja võimalused poliitikas kaasa rääkida. Niisiis on tegemist pigem etnilise konfliktiga, kus rahvuskuuluvuse aluseks on suguvõsa religioosne kuuluvus ning ka samastumine vastavalt Ühendkuningriigi või Iiri Vabariigiga. Kohalike eripäradega inglise keelt räägivad emakeelena mõlema kogukonna esindajad.

Rõhutada tasub sedagi, et suuremad kirikud on tavaliselt vägivalda hukka mõistnud. Siiski näib neid omajagu kammitsenud olevat kogukondlik surve „omade" poole hoidmiseks. Mitmed kirikutegelased on pälvinud küll avalikkuse lugupidamise oma aktiivse tegevuse eest rahu saavutamise ja hoidmise nimel, kuid nad on pigem tegutsenud oma isiklikul initsiatiivil.

Mõtteainet meilegi

Kaks sellist vaimulikku külastasid hiljuti ka Eestit. Presbüterlane **Bill Shaw** ja katoliiklane **Gary Donegan** olid nimelt kutsutud esinema Tartu ülikooli Skytte instituudis 4. mail toimunud suure reede rahulepingu aastapäevale pühendatud ümarlaual. Pärast Iiri Vabariigi suursaadiku **Frank Floodi** ja instituudi nooremteaduri **Eoin Micheál McNamara** sissejuhatust sõna saanud vaimulikud vahendasid peamiselt õppejõududest ja välisüliõpilastest koosnenud kuulajaskonnale isiklikke kogemusi, muljeid ja hinnanguid konflikti kohta.

Ent külaliste põhisõnum oli see, et Põhja-Iirimaal toimunut ei saa pidada erandlikuks. Nad rõhutasid, et igas maailma riigis on oma ühiskondlikud pinged, mis võivad väga hõlpsasti verevalamise esile kutsuda. Nagu kirikutegelastel tavaks, keelitasid ka Donegan ja Shaw kuulajaid andma oma panust sotsiaalse õigluse, rahu ja inimestevahelise üksteisemõistmise edendamiseks. Ent kuna tegemist on omal nahal vägivaldset konflikti kogenud inimestega, oli nende esinemine palju usutavam ja mõjusam kui muidu.

Igal juhul peaks Põhja-Iirimaal toimunu mõtteainet andma neilegi kirikuinimestele, kes rahvusvaheliste suhete vastu suurt huvi ei tunne. Põhjust selleks annavad nii Eestigi ühiskonnas leiduvad lõhed kui asjaolu, et nüüdisaja maailmas kipuvad erinevat laadi sotsiaalsed ja kultuurilised konfliktid järjest enam omandama religioosset värvingut.

RAIN SOOSAAR

Meedia

Eesti Raadio

18.6.–24.6. peab hommikupalvusi MATTIAS PALLI (EAÕK).
Hommikupalvused
on Vikerraadios E–R kl 6.32 ja L–P 7.35 ning Klassikaraadios E–P kl 7.15. «Kirikuelu» saade on Vikerraadios pühapäeviti kl 19.05.

Pereraadio

Pereraadio programm on kuulatav: Tartu-, Põlva-, Viljandi-, Järva- ja Valgamaal 89,0 MHz, Võrumaal 95,7 MHz, Lääne-Virumaal 88,9 MHz, Ida-Virumaal 88,2 MHz, Tallinnas ja Harjumaal 89,6 MHz, Läänemaal 89,4 MHz, Saaremaal 89,0 MHz ning Hiiumaal 88,7 MHz. Tel 748 8458.
E-post: pereraadio@pereraadio.ee.

Raadio 7

Sagedused: Tallinn ja Põhja-Eesti 103,1; Pärnu- 88,6; Tartu- 92,1; Kesk-Eesti ja Lääne-Virumaa 96,1 MHz. Tel 660 7830.
E-post: raadio7@raadio7.ee

Õnnitleme

Ordinatsioonitähtpäev

24. juunil – 16
Michael Schümers
24. juunil – 12
Lev Lekarkin, diakon
25. juunil – 4
Kalle Kõiv
(diakoniordinatsioon 22.07.2012)

Teated

XII Juuru orelisuvi „Eesti aeg“
20.6. kl 20 kontsert „Hajameelselt Hamletist“: Sven-Ingvart Mikkelsen (Taani).
25.6. kl 20 „Orelist viidud“: Aare-Paul Lattik.
3.7. kl 19 kabelikontsert „Laulud Eestile“: Sakarias Jaan Leppik ja Urmas Nagel.
6.7. kl 22 öökontsert „Helilooja uni“: Peeter Sarapuu, fagott; Ene Nael, klavessiir; Kristel Aer. Kohtumine Lauri Jõelehega.

Ignatiuse vaimulikud harjutused
Meditatsioonilaager Altmõisa külalistemajas Läänemaal toimub 12.–18. augustini teemal „Hea ja kurja tundmise puu“. Laagrit peetakse 27. korda.
Harjutused toimuvad vaikuses. Harjutuste meister on Christoph Wrembek SJ Hannoverist, teda assisteerib psühhoterapeut Anne Daniel-Karlsen.
Osavõtutasu 200 eurot sisaldab majutuse, toitlustuse ja seminarimaterjalide maksumuse. Loengute tõlge eesti keelde, töökeeled eesti, inglise, saksa. Vajadusel tõlkeabi harjutuste meistriga vestlemisel. Info ja registreerimine: info@altmoisa.ee; tel 513 2822.

Täname

TARMO VAINO
Head lugejad, teil on võimalik annetada jumalasõna levikuks
SA Ajaleht Eesti Kirik
EE852200221020430989
Swedbank

In memoriam

Kalju Kukk
2.8.1943–13.6.2018

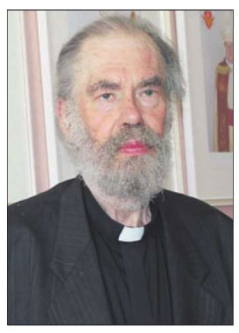

Kalju Kukk sündis 2. augustil 1943. aastal Pärnus. Vaimuliku kutsumuse sai ta kaasa juba kodust, kus isa oli vennastekoguduse jutlustaja, mistõttu meie kodu külastasid sageli pastorid ja ilmiklugejad. Kuigi Kaljul tekkis juba noorena tõsine soov õigeusu preestriks saada, alustas ta isa tungival soovil 1963. aastal siiski õpinguid usuteaduse instituudis. Sõbraliku ja suhtlemisalti inimesena leidis Kalju endale elu jooksul sõpru peaaegu igast konfessioonist.
1964. aastal läks ta 21aastasena jutlustajaks Paistu kogudusse olukorras, kus usuvastane kampaania oli ühiskonnas oma täistuure sisse saamas. Märgilise tähendusega kohaks, otsekui vaimulikuks oaasiks sai Kaljule tema teise koguduse, Mehikoorma teenimispiirkonda jäänud Piirissaar, mis uue Eesti Vabariigi tulles mõnda aega talle vabatahtlikuks pagenduspaigaks kujunes.
Kuigi Kalju oli väga hea Eesti kirikuloo tundjana, kellele professor Voldemar Ilja oli enda sõnul ühele vähestest võinud ilma hinnaalanduseta *maximum sufficit* välja kirjutada, jäi tal isikliku elu tagasilöökidest tingitud kibestumise ning sagedase kohavahetuse tõttu stuudium kahjuks lõpetamata.
Aseõpetaja ordinatsioonini jõudis Kalju 12. novembril 1974, millele järgnes lühiajaline teenimine Eestimaa teises servas, Sõrve sääre kogudustes Jämajas ja Ansekülas ning mujalgi Saaremaal. Kõige pikemat aega, üle kümne aasta töötas ta Puhja ja Rannu kogudustes.
1995. aastast elas Kalju Järvakandis, kuhu aasta hiljem ehitati oma kirik ning tekkis kogudus, mille teenimisel on tema abi võimatu üle hinnata. Tervise tõttu ametlikult reservis ja hiljem emeerituuris olles töötas Kalju jõudumööda kuni lõpuni kaasa kõikjal, kus teda vajati. Peale Järvakandi enim Raplas, kus ta oli aastaid vennastekoguduse kuulutustöö elushoidja, samuti Toris, Vändras, Juurus ja mujal.
Kalju elus polnud midagi tähtsamat Jumala ja kaasinimeste teenimisest. Ta oli sulane, kes oma talente iialgi maha ei matnud, vaid oli alati ustav ja tänulik ka pisku üle.

VEND

MIHKEL KUKK

†

Su silmad nägid mind juba eos ja su raamatusse kirjutati kõik päevad, mis olid määratud. Psalm 139:16

Kalju Kukk

Avaldame sügavat kaastunnet õpetaja Mihkel Kukele perega armsa venna lahkumise puhul.

Eesti Kiriku kolleegium, nõukogu ja toimetus

†

Mina olen ülestõusmine ja elu. Kes minusse usub, see elab, isegi kui ta sureb. Ükski, kes elab ja usub minusse, ei sure alatiseks. Jh 11:25-26

Mälestame diakonõpetaja emer.

Kalju Kukke

2.8.1943–13.6.2018

Avaldame sügavat kaastunnet lahkunu lähedastele.

EELK Konsistoorium ja Lääne-Harju praostkond

†

Mina olen ülestõusmine ja elu. Kes minusse usub, see elab, isegi kui ta sureb. Ükski, kes elab ja usub minusse, ei sure alatiseks. Jh 11:25-26

Avaldame südamlikku kaastunnet Sirje Semmile perekonna ja lähedastega

ema

surma puhul.

EELK Konsistoorium
SA Ajaleht Eesti Kirik nõukogu
Eesti Kiriku toimetus

†

See Jumal on meie pääste Jumal! Jumal, meie Issand, toob välja surmastki! Ps 68:21

Jüri Rent

(1.5.1952–9.6.2018)

Mälestame oma endist juhatuse ja nõukogu liiget ning avaldame kaastunnet lahkunu omastele.

Tallinna Toompea Kaarli kogudus

Teated

Tartu teated

Maarja
23.6. kl 11 surnuaiapüha Tuigo, kl 14 Raadi kalmistul.
24.6. kl 12 jumalateenistus. Kl 14 kontsert: Servimus Dominum.
Pauluse
20.6. kl 18 kontsert (pilet): Drevnerusskij Raspev.
21.6. kl 17.30 Taizé palvus.
24.6. kl 10 jumalateenistus.
25.6. kl 17 piibliring. Kl 18 leerikool.
27.6. kl 20 kontsert (pilet): Peterburi koorikapell.
Peetri
24.6. kl 10 jumalateenistus.
26.6. kl 10 hommikupalvus.
Ülikooli-Jaani
21.6. kl 9.30 barokiminutid.
22.6. kl 19 koorikontsert.
24.6. kl 11 jumalateenistus.
➜ Muusikaveerandtund T ja R kl 12.15.

Tallinna teated

Jaani
20.6. kl 13.30 hardushetk. Kl 19 kontsert: Missouri ülikooli kammerkoor (USA).
21.6. kl 12 palvus armulauaga.
22.6. kl 15 surnuaiapüha Pirita, kl 16 Pärnamäe kalmistul.
23.6. kl 15 jumalateenistus Sutlepa kabelis.
24.6. kl 10 jumalateenistus, Toomas Paul.
Harkujärve
24.6. kl 17 jumalateenistus.
Kaarli
20.6. kl 17.15 jumalateenistus.
24.6. kl 10 jumalateenistus.
25.6. kl 13 jumalateenistus.
26.6. kl 17.30 muusikaõhtu: Larisa Carjkova (Läti, orel).
Lasnamäe
26.6. kl 18 osadusõhtu.
Mustamäe
24.6. kl 15 jumalateenistus.
Nõmme Rahu
23.6. kl 18 palvus Lunastaja kirikus.
24.6. kl 10.30 jumalateenistus.
Peeteli
23.6. kl 11 venekeelne jumalateenistus.
24.6. kl 11 jumalateenistus.
Püha Vaimu
22.6. kl 14 surnuaiapüha Rahumäe kalmistul.
24.6. kl 11 jumalateenistus. Kl 13 ingliskeelne jumalateenistus.
25.6. kl 18 muusikatund: Olga Gams, orel.
Rootsi-Mihkli
24.6. kl 12 jumalateenistus. Kl 10 soome- ja kl 15 saksakeelne jumalateenistus.
➜ Jumalateenistus ja surnuaiapüha Naissaarel on 1. juulil.
Toomkogudus
20.6. kl 17 vesper.
23.6. kl 12 orelipooltund: Matthias Böhlert (Saksamaa).
24.6. kl 11 jumalateenistus. Kl 14 surnuaiapüha Metsakalmistul.
27.6. kl 19 orelikontsert (pilet): Natalia Enko.
Viimsi
24.6. kl 11 jumalateenistus.
➜ Kirikus on avatud Piia Ruberi fotonäitus „Naasmiste vahel“.

Head toomkoguduse sõbrad!

Toomkoguduses on suvine aeg täis kruiisidega saabuvaid külalisi ja palverändureid. Nende vastuvõtmisega toomkirikus ja selle tornis on meil vaja abi. Kuna toomkirik on suvekuudel lahti 7 päeva nädalas kell 9–18, on tööaeg paindlik ja tasu arvestatakse tunnitöö alusel.
Otsime alates juulist tööle **tornivahti** ja **kirikusaali turismigruppide suunajaid**, samuti täiendavat **töötajat suveniiriletti**.
Sobival kandidaadil on vanust vähemalt 18 aastat, meeskonnatööoskus ning soov suhelda külalistega ka mõnes võõrkeeles. Toomkirikus saab osa vaheldusrikkusest, kuna teenindada tuleb nii kirikusaalis kui tornis. Infot saab kantselei telefonil 644 4410 või kirjutades koguduse e-mailile tallinna.toom@eelk.ee .

ARHO TUHKRU,
TOOMKOGUDUSE ÕPETAJA

Võidupühale pühendatud tänujumalateenistus Eesti Sõjameeste mälestuskirikus Toris toimub 22. juunil algusega kl 12. Pärgade panek mälestussamba jalamile Tori kalmistul on kell 13. Järgneb sõdurisupi söömine kirikuaias.

Eesti Kiriku tellimiseks
➜ helistage toimetusse tel 733 7795 (levijuht Sirje Kasemaa)
➜ kirjutage sirje.kasemaa@eelk.ee
➜ pöörduge lähimasse sideasutusse
➜ külastage kodulehte www.eestikirik.ee

Tellimus maksab **30 € aastas**, otsekorraldusega **2.40 € kuus**.
Swedbank EE852200221020430989, BIC HABAEE2X
Eesti Kirik ilmub nädalalehena kolmapäeviti. **Leht ei ilmu juulis**.
Lehe kojukande probleemid lahendab AS Eesti Post, tel 661 6616.

24.06

Ristija Johannese sündimise püha ehk jaanipäev
- **Liturgiline värv** on valge.
- **Piiblilugemised:**
  Jesaja 45:8–12
  Apostlite 19:1–6 (jutlusetekst)
  Luuka 1:57–66
- Psalm 92:2–6
- Päevalaul: KLPR 145 „Tröösti ge mu kurba rahvast“

Kandke üksteise koormaid, nõnda te täidate Kristuse seadust. Gl 6:2

Kandkem üksteise koormaid.
Oleme lihtsalt hääd
iga inimesega
me ei tea nende muret,
ei näe väsind tiibu.
Küsime, kuidas neil läheb.
Palume Vaimu tiibade jõuks.
Tema teab, mis on hea.

Raffaello da Montelupo „Püha Miikael“, 1536. Castel Sant'Angelo, Rooma

TEKST JA FOTO: MERILLE HOMMIK

PÄEVATEEMA

Teevalmistaja

Kandke üksteise koormaid, nõnda te täidate Kristuse seadust. Gl 6:2

Täpsemalt ei saagi ristiusu praktikat sõnastada. Aga üksteise koorma kandmise tähenduse lahtimõtestamine on juba palju pikem lugu. Nagu praegusajal, nii oli ka Ristija Johannese päevil paljusid, kes kõik arvasid teadvat, kuidas õigesti elada. Neid oli kuulutamas Jeruusalemma peatänaval ja kindlasti kuulutati püha seadust templis. Kogu maal elas pühi ja vagasid mehi, kel igaühel tõest kindel arvamus.

Aga neist miskipärast Uus Testament ei jutusta. Küll aga tasub jaanipäeval meenutada, et rahvas läks linnast välja Jordani äärde küsima karvakasvanud erakult: „Mida me peame tegema, et hukatusest pääseda?“ Miks? Seepärast, et Johannesel polnud arvamus. Tal oli ilmutus, usuvõitluses kasvamise kogemus. Tema võis öelda ka igati auväärseks peetud liidritele: „Parandage meelt, sest Jumala riik on ligidal! Pärast mind tuleb tema, kelle jalatsipaelagi lahti päästma pole mina vääriline.“

Parandage meelt. Paulus seletab selle üksipulgi lahti: „Ärgem siis enam mõistkem kohut üksteise üle, vaid pigem võtkem kohustuseks mitte saada vennale komistuseks või kiusatuseks! ... Niisiis, taotlegem seda, mida on vaja rahuks ja üksteise ülesehitamiseks!“ (Rm 14:13,19)

Parandagem siis meelt, et elada halastuses. Ligimesearmastus algab sallivuse harjutamisest. Maailma parandamine algab iseenda empaatiavõime kasvatamisest.

Jaaniõhtul tähendab see ennekõike näiteks käsku „Istu rooli ainult kainena!“.

MART SALUMÄE

PALVE

- Issand Jeesus Kristus, Sina tulid, et vabastada meid patu meelevallast ja võtta meid oma halastuse rüppe. Ava meie silmad nägema Sinu püha palet iga oma kaasinimese silmades. Aamen.

JUTLUS

Ristimisega saame koguduses ja ümbritsevas elus tähenduse

Ap 19: 1-6

ALGUR KAERMA,
Vancouveri Peetri koguduse õpetaja

Apostlite tegude autor Luukas esitab elegantse ülevaate Efesose linna jüngrite ristimisest. Pole öeldud, kas Efesose ristimised toimusid vee piserdamisega, vee pealekallamisega, vette kastmisega või muul meetodil. Kirjutaja jaoks ei olnud ristimise laadi kajastamine määrav, sest vaidlusküsimust sellest tollal ei olnud. Vaevalt, et armuline Jumal kedagi ristimise konfessionaalsete eripärade tõttu tänapäevalgi igavesse hukatusse saadaks.

Pauluse ja Efesose jüngrite vaheline vestlus on ebatavaline, sest algab küsimusega, mida praegusajal vast ei esitaks: „Kas te võtsite vastu Püha Vaimu, kui te saite usklikuks?“ Kas saaks siin kahelda? Enesestmõistetav vastus oleks: „Muidugi võtsime vastu Püha Vaimu!“ Selgub, et Pauluse uudishimu polnud asjata, sest kostetakse: „Me ei olegi kuulnud, et Püha Vaimu on!“ Oot-oot, kuidas on võimalik, et nad polnud Pühast Vaimust kuulnud!? Lõppude lõpuks, nagu tekst viitab, oli Apollos jüngrite juht ja õpetaja ning Apostlite tegude 18:24-25 järgi täpsustatult juut, kes saabunud Efesosse Aleksandriast Egiptusest, „vahva kõnemees ja vägev kirjaseletaja [...] õpetatud tundma Issanda teed“. Apollos pidanuks teadma Vaimust, kellest pühades kirjades räägitakse.

Mis ka poleks põhjuseks, avab Pauluse teine küsimus tagamaa, et jüngrid olidki ristitud Johannese meeleparandusristimisega. Nüüd alustab Paulus õpetusega. Ta võis öelda umbes nii: „Johannese ristimine oli vana ajastu. Uus lävepakk on Jeesus ning see tähendab vajadust uskuda tema nimesse, kelle saabumine pärast Johannest on kirjades ette ennustatud.“ Viies salm tänases tekstis algab märgiliselt: „Seda kuuldes ...“ Jutlust ja õpetust võeti tõsiselt ning Efesose jüngrid otsustasid end lasta ristida Jeesuse nimesse.

Kas pole sündinud aegade algusest peale, et: Jumal ütles ja kõiksugu olevused tulid kaosest esile; Jeesuse ristimise ajal avanesid taevad, Vaim laskus Jeesuse peale ja hääl kostis taevast: „Sina oled mu armas Poeg, sinust on mul hea meel“ (Mk 1:11). Siis kui meid ristitakse, kõneleb Jumala sõna - kutsub meid üles ja õnnistab ning sünnitab meid Jumala lasteks.

Pauluse otsusekindlus on kõnekas, kui ta ristib äsjased jüngrid „Issanda Jeesuse nimesse“ (Ap 19:5). Ilmselt ajal, kui Paulus ristis efeslasi ning Luukas pani kirja Apostlite tegude kroonikat, ei olnud kumbki kuulnud Matteuse evangeeliumi misjonikäsust (Mt 28:16-20), millega Jeesus andis jüngritele korralduse: „Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ...“ Kui Paulus ja Luukas teadnuks Matteuse misjonikäsku ja vastav ristimise praktika olnuks laiemalt levinud, järginuks nad usutavasti nii juhist kui teostust. Nii Apostlite tegude kui Matteuse evangeeliumi koostamine jääb enamiku asjatundjate arvates aastaisse 80-90 pKr.

Kui oletada Johannese ristimise esitlemist ebatäiuslikuna, võisid Paulus ja Luukas ise õpetada ja praktiseerida sedasama puudulikku ristimist senikaua, kuni said teadlikuks Matteuse misjonikäsust ja andsid noorele kirikule korralduse ristida kolmainu Jumalasse. Millal täpselt, on raske öelda, kuid teame, et Matteuse talletatud ülesanne kujunes noores kirikus kõige laiemalt levinud ja heaks kiidetud õpetuseks ning ristimise praktiliseks juhiseks.

Viimaks nimetab Luukas, et pärast ristimist, „kui Paulus pani oma käed nende peale, tuli neile Püha Vaim ja nad rääkisid võõraid keeli ja ennustasid“ (Ap 19:6). Püha Vaimu andidena esitatakse võõraste keelte rääkimist ja ennustamist, mitte kolme suurt andi „usk, lootus, armastus, need kolm ...“, millest Paulus kirjutab korintlastele (1Kr 13:13). Keeltega rääkimise ja ennustamise asjus annab Paulus selge suunise: „kuid koguduse keskel ma tahaksin rääkida pigem viis sõna oma mõistusega, et ka teisi õpetada, kui kümme tuhat sõna keeltega“ (1Kr 14:19). Tõlgitsemata sõnad ei soodusta vaimset arengut, vaid tekitavad seisaku. Usk, lootus ja armastus on Püha Vaimu suurimad kingitused sellest ajast peale, kui need inimestele teada anti.

Kui jaanipäeval meenutame Ristijat Johannest, seondub tähtpäevaga ettekuulutus Jeesusest, tema sünd, ristimine ja hilisem lunastustegevus. Kohane on meelde tuletada ristimise sakramendi kui armuvahendiga kaasnevaid Jumala tõotusi: „See [ristimine] toob kaasa pattude andeksandmise, päästab surmast ja kuradist ning kingib igavese õndsuse kõigile, kes seda usuvad, mida Jumala Sõna ja tõotus ütlevad“; meid võetakse kogudusse vastu Jumala perekonna lasteks; meile antakse Püha Vaimu annid (Tt 3:5-8), et meil oleks koguduses ja ümbritsevas elus tähendus ja saaksime igavese elu kodakondsetena päästetud (Mk 16:16). Aamen.